

DOCUMENT RESUME

ED 189 896

FL 011 729

AUTHOR Berzabal, Ofelia G.
TITLE Reading Right. English for Special Purposes Series: Autobody Repair. Ilocano Translation Manual.
INSTITUTION Honolulu City and County Office of Human Resources, Hawaii.: Honolulu Community Coll., Hawaii.
SPONS AGENCY Department of Labor, Washington, D.C.
PUB DATE 77
CONTRACT 15-6053-37
NOTE 94p.: For a related document, see FL 011 728.
LANGUAGE English: Ilocano

EDRS PRICE MF01/PC04 Plus Postage.
DESCRIPTORS Adult Education: *Consumer Education: English (Second Language): *English for Special Purposes: *Reading Instruction: Reading Materials: *Second Language Instruction: *Translation: Vocabulary Skills
IDENTIFIERS *Ilocano: *Survival Language

ABSTRACT

This reader with translation exercises is designed to improve the command of English in speakers of Ilocano. Explanatory portions of the text are in Ilocano. Each unit deals with a specific survival skill. Chapters include "Time Will Tell," "Island Ways," "Moving In and Eating Out," "Saving, Naming, Looking, and Renting," "Made-to-Measure," "Bus Catching," "The Banking Blues," "The Big Crunch," "The Number Is in Your Directory," "One for the Books," "Help Wanted Male & Female," and "The Mahimahi Review." (JB)

* Reproductions supplied by EDRS are the best that can be made *
* from the original document. *

ENGLISH FOR SPECIAL PURPOSES SERIES
AUTOBODY REPAIR

ED189896

ILOCANO TRANSLATION MANUAL

READING RIGHT

OFELIA G. BERZABAL

U.S. DEPARTMENT OF HEALTH,
EDUCATION & WELFARE
NATIONAL INSTITUTE OF
EDUCATION

THIS DOCUMENT HAS BEEN REPRODUCED EXACTLY AS RECEIVED FROM THE PERSON OR ORGANIZATION ORIGINATING IT. POINTS OF VIEW OR OPINIONS STATED DO NOT NECESSARILY REPRESENT OFFICIAL NATIONAL INSTITUTE OF EDUCATION POSITION OR POLICY.

2

hpl. 11074

No rights reserved. Any part of this book may be reproduced in any form or by any electronic or mechanical means by any classroom teacher for use in a classroom. No written permission from the author or publisher is necessary. This text may not be commercially sold or published. Arrangements for obtaining multiple copies of this text can be made with the Honolulu Community College Instructional Resource Center.

Produced at Honolulu Community College, 1977.

This text was developed under Comprehensive Employment and Training Act (CETA) contract number 15-6053-37 between the U.S. Department of Labor and the Office of Human Resources, City and County of Honolulu, under subcontract to Honolulu Community College.

ACKNOWLEDGMENTS

Several people have earned my heartfelt gratitude for their suggestions and contributions. I am indebted and extend sincere thanks to Al Hoel, Coordinator/Instructor of the PLESA project for providing suggestions, ideas and preferences in establishing the format of this translation manual.

Special thanks and sincere gratitude go to my husband, Tony Berzabal for translating portions of this manual and editing them. Also, I am grateful to Jessiefema Piquerres for her suggestions and for editing this text.

To all the PLESA instructors and the bilingual teachers that I worked with and who devoted much of their time writing the curriculum materials, teaching and counseling the immigrant students enrolled in this project, I express sincere appreciation. Also deserving special mention and thanks is Esperanza Sipin of the Biligual-Bicultural Program who gave me suggestions and an Ilocano/Tagalog dictionary which helped me a great deal in translating this text.

I dedicate this translation manual to all its users who want to improve their English Speaking, Listening and Reading ability.

O.G.B.

Honolulu, Hawaii
December 1977

TABLE OF CONTENTS

Acknowledgments	iii
To The Student	vi
Introduction	ix
UNIT I TIME WILL TELL	1
UNIT II ISLAND WAYS	10
UNIT III MOVING IN AND EATING OUT	20
UNIT IV SAVING, NAMING, LOOKING, AND RENTING	26
UNIT V MADE-TO-MEASURE	35
UNIT VI BUS CATCHING	41
UNIT VII THE BANKING BLUES	49
UNIT VIII THE BIG CRUNCH	55
UNIT IX "THE NUMBER IS IN YOUR DIRECTORY"	62
UNIT X ONE FOR THE BOOKS	63
UNIT XI HELP WANTED MALE & FEMALE	73
UNIT XII THE MAHIMAHI REVIEW	85

PARA ITI ESTUDIANTE

Kablaawannaka iti iyu-umaymo iti isla a Mahimahi. Daytoy a libro a pagbasaan ket mangbayabay kenka iti isla a Mahimahi. Namnamaenmi a nanamenyo iti tiempo a kaaddayo ditoy Mahimahi. Iti Mahimahi ket maysa a naisangsangayan a lugar. Kapadpada unay daytoy iti Hawaii, ngem saan nga Hawaii daytoy. Adu ti maadalmo maipanggep ti kultura iti Hawaii no basaem dagiti maipanggep iti Mahimahi. Iti kultura ti Mahimahi ket kas kadagiti kultura met ti Hawaii. Ken gapu ta ti opisial a pagsasao iti Mahimahi ket Ingles, maadalmo met maipanggep iti Ingles a pagsasao.

PANNAKAURNOS ITI LIBRO

Daytoy a pagbasaan ket naglaon iti tallo a Kangrunaan a kita iti babasaan.

1. Adda ababa a salaysay maipanggep iti Mahimahi.
2. Adda dagiti salaysay maipanggep kadagiti impormasyon a kasapulam ditoy Estados Unidos.
3. Adda babasaan maipanggep iti pagsasao a makatulong ken mangpasayaat iti panagbasam.

Adda sangapulo ket maysa a paset daytoy a libro. Iti tunggal maysa a paset ket naglaon iti maysa wenno nasursurok ngem maysa a topiko. Dagiti paspaset ket naurnos a maitunos kadagiti libro nga Autobody Speakeasy a nayon met daytoy a serye. Nupay kasta, daytoy a pagbasaan ket saan nga agtalek kadagiti sabali a dua nga libro. Mabalinmo nga usaren daytoy a nalain a saanmo a kasapulan iti libro nga Autobody Speakeasy.

Adda dagiti pagasaasan a saludsod maipanggep iti panangawatmo nga adda kadagiti udi dagiti babasaan. Dagiti sungbat kadagitoy a pagasaasan ken dagiti sabali pay a pagasaasan ket nairaman dita maudi a paset iti libro nga Autobody Reading Right. Isu a mabalinmo nga aramiden dagiti paset iti leksion a tunggal maysa. Mabalinmo nga aturen dagiti inaramidmo tunggal malpasmo iti maysa a paset. Ngem dagiti paglilinnawag dita uneg iti klase maipanggep kadagiti babasaan ket kasapulan unay. Patienmi met a mapasayaat a daras iti panagbasam no usarem daytoy a libro a kas parte iti klase tapno adda tiempoyo nga aglilinnawag ken agsinnaludsod maipanggep dagiti babasaan.

BABASAEN A "CLOZE"

Dagiti dadduma a babasaan ditoy a libro ket kas burburtia

ti pagsinniriban. Adda law-ang kadagitoy a babasaen. Ti masapul nga aramidem ket iti panangkabilmo kadagitoy sasao nga awan dita law-ang. Daytoy a kita iti babasaen ket maawagan iti "cloze". Adu dagiti pangilasinan a makatulong iti panangsungbatmo kadagiti law-ang iti babasaen. Dagitoy a pagilasinan ket masarakan dita mismo nga babasaen. Madukhtalamto ken maammuam no ania dagiti sao nga maibagay kadagiti law-ang, wenno maammuam no ania a kita dagiti sao nga maibagay kadagiti law-ang. No maminsan ket makasarakka met kadagiti law-ang a di mo mapatta-pattaa. Saanka nga agsardeng nga agbasa. Labsam dayta nga law-ang ken ituloymo iti panagbasam. Kaaduanna ket mapanunutmo dagitoy sasao nga awan kalpasan iti panagbasam iti salaysay. Isu a kasapulan unay ti panagbasam kadagiti salaysay iti nasursurok ngem maminsan. No dadduma ket masapul a babasaen dagiti salaysay iti mamintallo wenno maminuppat tapno mäsiguradom a naikabilmon amin dagiti sasao.

Iti gandat dagitoy babasaen a "cloze" ket tapno agbalin a nasaysayaat iti panagbasam. Daytoy a wagas a panagbasa iti "cloze" ket makatulong iti panangawatmo nga iti panagbasa ket saan laeng nga iti panangkita a saggaysa kadagiti tunggal sao. Iti kaipapanan iti panagbasa ket iti panangawat ti kaipapanan dagiti ragup ti sasao. Iti sabali a kaipapanan iti panagbasa ket iti panagputdo no ania dagiti sumaganad. Masansan nga uray no awan dagiti sasao ket mabalinmo nga awaten wenno putuan ti kaipapanan ti sarita.

Masapul a saanka nga agbiddut nga agpadto. Maammuamto manipud kadagiti listaan ti sasao ken babasaen nga iti panagpadto ket masansan a makatulong iti panangawatmo ti kaipapanan dagitoy. Saan a patta-patta laeng ngem iti nasirib a panagpadto nga maibatay kadagiti banbanag nga ammom maipanggep iti Ingles. Uray no mariknam a bassit laeng ti ammom nga Ingles, patienmi a dagiti babasaen a "cloze" ket mangpaadu kadagiti banag nga ammom maipanggep ti pagsasao nga Ingles ken pasayaatenna dagiti napatey a kasanayan a mabalinmo nga aramaten no agbasaka kadaqiti sabali met a banbanag.

Adda sumagmamano a sabali nga banbanag a masapul nga maammuam maipanggep kadagiti babasaen a "cloze". Kitaen iti umuna a babasaen bayat ti panagbasam kadaqiti sumaganad a banbanag.

1. Iti umuna a sarita iti "cloze" ket kompleto.
2. Mangrugit ti maikadua a sarita, iti tunggal maikalima a sao ket saan a nairaman wenno naisurat.
3. No iti awan nga sao ket mangrugit iti letra nga b, c, d, etc., daytoy a letra ket naited. Adda law-ang para iti tunggal maysa nga letra nga awan.

4. No iti sao nga awan ket mangrugi iti letra nga a, e, i, o ken u, awan a naited iti umuna a letra. Adda lawang para iti tunggal maysa a letra nga awan.
5. Adda numero dagiti babasaen a "cloze", kas pangngarigan, Reading 1, Reading 1A. (Adda dadduma a babasaen a namarkaan iti "Short Readings". Awan numeroda dagitoy.)
6. Dandani agpada iti topik dagiti paris ti babasaen nga agpada ti numero. Iti Reading 1A ket narigrigat isu a masapul nga umuna nga dramiden iti Reading 1.
7. Kalpasan ti tunggal maysa a babasaen a "cloze", adda kompleto a babasaen a naisurat nga awan lawangda. Padasen a sungbatan amin dagiti lawang dagiti babasaen sakbay a Kitaem iti kompleto a babasaen.

KAIYULUGAN TI SABALI A PAGSASAO

Adda kaiyulugan iti sabali a pagsasao nga usaren a kadua daytoy nga libro. Naglaon daytoy kadagiti kaiyulugan dagiti dadduma a banbanag nga adda iti libro. Iti tunggal paset daytoy a libro ket mangrugi iti pammasangad. Dagitoy a pammasangad ket naiyulug iti sabali a pagsasao. Adda met kaiyulugan dagiti sao ken ragup ti sasao manipud ti tunggal paset. Bayat iti panangbasam kadaytoy a libro, addanto makitam nga Tr kalpasan dagiti dadduma a salaysay wenno sarita. Mangitudo daytoy nga Tr ket naipatarus ken naiyulug iti sabali a pagsasao kas iti Ilocano. Uppat a pagsasao iti nakaiyulugan dagitoy. Dagitoy ket Ilocano, Koreano, ken Bietnames. Kitaem dagitoy a kaiyulugan para kadagiti pammasangad dagiti tunggal paset, sasao ken dagiti namarkaan ti Tr.

MAPA

Adda pay maysa a banag sakbay a mangrugika. Adda dua a mapa ditoy nga libro. Masapul a kitaem dagitoy para kadagiti dadduma a babasaen. Adda mapa iti isla a Mahimahi nga adda iti udi iti Reading 1 dita umuna a paset. Adda mapa iti siudad ti Tamarind nga adda iti tengnga ti daytoy a libro.

Sisasaganaka a mangrugi itan. Namnamaenmi a magustuananyo dagiti aramid ditoy nga libro. Ken nangnangruna met a namnamaenmi a dagiti naitudo nga adalem ket mangpasayaat iti kasanayam nga agbasa.

A.G.H.
K.E.H.
M.C.

Honolulu, Hawaii
December 1977

INTRODUCTION

Iti gandat daytoy a libro ket tapno makatulong kenka iti nalaka ken nadaras a panangawatmo kadagiti linaon iti libro nga Autobody Reading Right. Mabalinmo iti agintuod ditoy a libro tunggal makasarakka ken makabasaka kadagiti nariqat nga awaten a kaiyulugan iti sao wenno ragup dagiti sasao.

Adda tallo a paset iti daytoy a libro. Iti umuna a paset ket maysa a nakaiyulugan iti Ilocano kadagiti amin a pammasangad iti tunggal leksion (Unit Preview). Daytoy a pammasangad ket mangilawlawag kadagiti linaon ken kadagupan iti tunggal leksion ti libro nga Autobody Reading Right. Adda met listaan dagiti sao ken ragup ti sasao nga naurnos a kas pannakaurnos ti abesedario para iti tunggal leksion wenno paset iti libro (Vocabulary/Phrases). Daytoy nga listaan ket naglaon kadagiti sao ken ragup ti sasao nga naiyulug ken naipatarus iti Ilocano a nausar dita libro nga Autobody Reading Right. Naipatarus dagitoy a sasao iti Ilocano a mayanatap iti pannakausarda iti pagbasaan. Bayat iti panangbasam iti libro nga Ingles, mabalin a makasarakka kadagiti sarita wenno salaysay a namarkaan iti Tr nga adda iti baba wenno udi iti sarita. Mangitudo daytoy (Tr) nga iti sarita wenno salaysay a namarkaan ket naipatarus iti Ilocano a masarakan ditoy nga libro. Nairaman met dita listaan dagiti pannakaibalikas dagiti sasao nga nailista. Mabalinmo nga usaren iti diksionario nga Ingles maipanggep kadagiti pannakaibalikas kadagiti nadumaduma a senyal a naaramat kadagiti sasao.

Namnamaek a makatulong daytoy a kaiyulugan a libro iti panangawatmo ken panagadalmo iti panagbasa, pagsasao ken panagdengngeg iti Ingles.

O.G.B.

Honolulu, Hawaii
December 1977

UNIT I
TIME WILL TELL

PREVIEW

Iti topiko daytoy umuna a paset ket maipanggep iti oras. Adalem no kasano ti agiyuras iti Ingles ken no kasano ti agsumar iti oras dagiti bulan ken aldaw. Kalpasanna nga aramidem daytoy a leksion, masapul a kabaalam nga ibaga iti husto nga oras, ken kabaalam nga awaten dagiti nadumaduma a wagas ti panangibaga dagiti tattao iti oras. Masapul met a maawatam ti pagdumaan dagiti oras a para militar ken oras a saan a para militar.

Masapul a kabaalam a basaen ken awaten dagiti nadumaduma a sarita maipanggep kadagiti oras no malpasmon daytoy a paset, ken masapul met a kabaalam a basaen ken suraten dagiti nagan ken dagiti naipaababa a sao para kadagiti bulan ken aldaw.

Vocabulary/Phrases

Short Readings

after /äf'ter/ prep kalpasan

ahead /ə-hēd/ adv immuna ; agpauna

America /ə-mēr'ə-kə/ n, Amerika

Americans /ə-mēr'ə-kəns/ n pl of American dagiti Amerikano

another /ə-nūth'ər/ adj maysa pay ; sabali ; saan nga isu
as soon as - kas iti kadasaran a, nga

August /ə-gəst/ n Agosto

autumn /ə'təm/ n nagbaetan ti kalgaw ken sibabasa ; otonyo

because /bi-kôz/ conj gapu ta ; gaputta

blue /blū/ adj asul

calendar /kāl'ən-dər/ n kalendario

church /chūrch/ n simbaan

clocks /klɔks/ n pl of clock relas ; pagorasan

cold /kôld/ adj nalam-ek ; nalamiis

December /dī-sēm'bər/ n Disiembre

divide /dī-vīd/ v gudduaen ; bingayen

doors /dôrz; dörz/ n pl of door ruangan ; ridaw

ends /ends/ v agtungpal ; agpatingga

evening /ēv'nīng/ n rabii ; sumipnget

extra /ék-strə/ adj surok ; sobra

faces /fās'īs/ n pl of face dagiti rupa

fall /fôl/ n nagbaetan ti kalgaw ken sibabasa

February /fēb'yōō-ēr'ē/ n Pebrero

food /fōôd/ n kanen ; makmakan ; taraon

Friday /frī-dā'/ n Biernes

give /gīv/ v ited ; ikkan

go back to work - agsubli a mapan agtrabaho

go shopping - apan makitienda

God /gôd/ n Dios

hot /hɔt/ adj napudot ; nabara

important /ɪm-pɔr'tənt/ adj kasapulan ; importante

in thirty minutes - iti uneg ti kaquddua nga oras

January /jæn'yoo-ér'ē/ n Enero

lasts from ____ to ____ - agpaut manipud iti ____ inggana't ____

last day - maudi nga aldaw

Latin word - sao a Latina

Leap years - taw-en nga agsurok ti maysa nga aldaw (no addaan

29 nga aldaw iti uneg ti bulan ti Pebrero).

learn /lɜrn/ v adalen ; agsursuro

like /lɪk/ v kas iti

looks /lɒks/ v 3rd per sing kas iti ; kakita iti

mainland /mān'lænd/ n dakkel a bagi ti daga

March /mārch/ n Marso

May /mā/ n Mayo

means /mēns/ v 3rd per sing ti kaipapanan ket ; kaiyulugan

midnight /mɪd-nɪt/ n tengnga't rabii

Monday /mʊn'deɪ/ n Lunes

months /mʊnths/ n pl of month dagiti bulbulan

never /nev'ər/ adv ni kaanoman

next /nekst/ adj iti sumaruno ; iti umay

night /nɪt/ n rabii

noon /noʊn/ n tengnga't aldaw

offices /ɒ'fɪs'ɪs/ n pl of office dagiti opisina

often /ɒf'tən/ adv masansan

open /ɒ'pən/ adj silulukat ; nakalukat

parents /pār'ənts/ n pl of parent dagiti naqannak ; ama

ken ina

parks /pārks/ n pl of park parke

picnic /pɪk'nɪk/ n piknik

playing /plā'ɪŋ/ v prp of play agayayayam

relax /rĭ-lāks/ v aginana ; agaliwaksay
 sad /sād/ adj naladingit
 sadness /sād'nēs/ n ladingit
 sand /sānd/ n darat ; anay
 season /sē-zōns/ n pl of season dagiti panawen
 second /sēk'ənd/ adj maikadua
 September /sēp-tēm'ber/ n Septiembre
 spring /sprĭng/ n panawen ti panagtubo
 stores /stōrz/ n pl of store dagiti tiendaan
 summer /sūm'er/ n panawen ti tikag wenno init
 supermarket /sūpər-mār'kīt/ n tiendaan
 tell time - agibaga iti brás wenno agiyuras
 three-day weekend - tallo nga aklaw a bakasion (Sabado,
 Domingo, Lunes wenno Biernes, Sabado, Domingo)
 Thursday /thūrz'dē;dē/ n Huebes
 time /tīm/ n oras ; panawen ; tiempo
 Tuesday /t/y/ōz'dē;dē/ n Martes
 weather /wēth'ər/ n kasasaad ti panawen
 Wednesday /wēnz'dē;dē/ n Miercoles
 week /wēk/ n lawas ; maysa a domingo
 winter /wĭn'tər/ n panawen ti lam-ek
 workday /wŭrk'dā/ n lawas wenno dagiti aldaw iti panagtrabaho
 wristwatches /rĭst'wōch'ĭs/ n pl of wristwatch dagiti relós
 year /yĭr/ n tawen

Miscellaneous Translations

Tr1 (TELLING TIME)

Masapul a maawatam dagiti wagas a panangibaga iti oras. Makitam nga adda dagiti nadumaduma a wagas a panangisawang iti oras, nangnangruna iti pagsasao. Masansan a mausar dagiti A.M. ken P.M. wenno a.m. ken p.m. nga isurat dagiti oras. Mausar met dagitoy-iti pagsasao. Iti kaipapanan ti A.M. ket bigat wenno agsapa. Usaren iti A.M. a panangibaga iti oras manipud tengnga't rabii inggana't tengnga ti aldaw. Iti P.M. ket usaren manipud tengnga't aldaw inggana't tengnga't rabii. Afternoon manipud alas dose iti aldaw inggana't alas singko wenno alas sais iti malem. Evening manipud alas singko wenno alas sais iti malem inggana't tengnga't rabii. Morning manipud tengnga't rabii inggana't tengnga ti aldaw.

VOCABULARY

on the hour - iti tunggal wenno kada maysa nga oras
on the half hour - iti tunggal wenno kada guddua ti oras
half past the hour - trenta minutos iti napalabas ti maysa nga oras
clock - relos ; pagorasan
alarm clock - relos nga adda alarmana
digital clock - maysa a kita iti relos (makaibaga iti oras babaen ti numero)
watch - relos (para ima)
wristwatch - relos (para ima)
timepiece - pagorasan a relos
midnight - tengnga't rabii
noon - tengnga't aldaw

GREETINGS & TIME

Hello. How are you this morning? usaren manipud alas tres iti bigat inggana't tengnga't aldaw.
Hello. How are you today? usaren iti agmalem inggana't alas sais iti malem.
Hello. How are you this evening? usaren manipud alas
tonight? sais iti malem inggana't alas tres iti agsapa.
Usaren dagiti dadduma a tao iti good morning iti kallabes ti tengnga't rabii.

Good morning - usaren manipud alas tres iti agsapa inggana't tengnga ti aldaw.

Good afternoon - usaren manipud alas singko wenno alas sais iti malem inggana't tengnga't rabii.

Hi - maysa a pangkablaaw iti inaldaw. Iti kaipapananna ket hello.

Good night - usaren nga agpakada (good-bye). Usaren daytoy iti kallabes iti alas sais iti malem.

Bye-bye ken bye - usaren nga agpakada. Usaren daytoy para iti kadtadawyan a pakisasao wenno pakisarsarita.

Hello - mabalin nga usaren daytoy iti uray ania a tiempo a kas pangkablaaw (greeting).

Good-bye - mabalin nga usaren ti uray ania a tiempo nga ipapanaw wenno panagpakada (parting).

Tandaanam nga iti 1:00 a.m. ket kanayon a bigat no agiyuraska. Iti ibagam ket "It's 1 o'clock in the morning," saan nga "It's 1 o'clock in the evening."

Ngem dagiti dadduma a tao ket mabalinda met a saw-en iti "How are you this evening?" a kas pangkablaaw iti oras ti ala una iti agsapa.

Tr2 (Telling Forms)

Adalem dagiti sumaganad a pangngarigan. Asaasen nga usaren dagitoy a wagas iti panangibaga ti oras inggana't mabaelam nga usaren dagitoy a nalaka ken natarus.

Tr3 (MILITARY TIME)

Dagiti oras a para militar ket saan a mangrugi manen iti ala una kalpasan ti alas dose iti tengnga't aldaw. Ngem, iti 1:00 p.m. (ala una iti malem) ket agbalin nga 1300.

Tr4 (EXPRESSIONS ABOUT TIME)

Ditoy Amerika, importante unay iti tiempo wenno oras. Masapul a kabaelam nga ibaga iti oras. Masapul nga addaka iti husto nga oras iti trabahom wenno eskuelam. Importante unay iti nasapa nga ipapan panakisinnarak ken panagtrabaho. Mabalin a no dadduma ket kasla kanayon nga agdardaras dagiti Amerikano. Adu dagiti Amerikano nga adu ti aramidida wenno trabahoda. No dadduma met ket kasla saanda nga ammo ti aginana wenno agaliwaksay no awan aramidida. Daytoy a pakaseknan maipanggep iti tiempo ken panagasikaso ket maipadlaw kadagiti pagsasao nga usaren dagiti Amerikano. Adu dagiti pagsasao maipanggep

iti oras wenno tiempo nga Ingles. Dagitoy dagiti sumagmamano a pagsasao.

Tr5

EXPRESSION

Definition

wait a second

wait a minute

"Wait a second. I'm almost ready." - ti kaipapanan daytoy ket saanka pay a mapan iti papanam. Saan pay a nakasagana iti maysa a tao iti uneg ti maysa a kanito wenno minuto. Mabalin a mabaybayag pay ngem daytoy. Dagitoy a pagsasao ket mabalin a ti kaipapananna ket "Stop!" (agsardengka). Kas iti "wait a minute," ket mangibaga a sika ket masapul nga aguray iti mabiit.

just a second

just a minute

dagitoy ket kapadpada dagiti dua nga immununa. Ti kaipapanan dagitoy ket "Stop" (agsardengka) wenno "Slow down" (aginnayadka). Mabalin nga agbaliw ti kaipapanan dagitoy a pagsasao babaen iti tono a panangisao. Denggen a nalaing dagiti maestran nga agusar kadaqitoy.

in a second

in a minute

iti uneg ti maysa a kanito wenno minuto. Saan pay a nakasagana.

on time

in no time

nasapa ; adda iti husto nga oras.

iti mabiit ; nadaras. "I can find the thermometer in no time." Masapulak iti termometro iti mabiit.

take your time

free time

on your own time

on company time

aginnayadka ; saanka nga aqardaras.

iti tiempo wenno oras nga awan araramiden.

iti tiempo a saanka nga agtrabaho ; iti kabukbukodam a tiempom.

iti oras a panagtrabaho.

overtime

labes ti apag-isu a bilang
iti oras a panagtrabaho.

time and a half

iti sueldo no ti matrabahuan
ket aglablabes iti bilang
ti apag-isu nga oras a
panagtrabaho. Maysa ket
guddua nga adadu iti sueldo,
kas no iti sueldom nga \$3.00
kada maysa nga oras ket
agbalin nga \$4.50 kada maysa
nga oras iti ganarem.

to take a time out

aginana wenno isardeng ti
afaramiden iti apagbiit;
masansan nga usaren iti
panagayayam.

a good time

panagrag-sak ; ragrag-o.

the time of your life

tiempo a panagraragsak

the time is ripe

iti kasayaatan wenno
kalaingan a tiempo a
panagaramid (ti maysa
a banag).

to pass the time of day

agaliwaksay, kas iti
panakisarsarita iti maysa
a gayyem ; agpalabas iti oras.

behind the times

kadaanan a tiempo ; saan
a moderno.

Do you have the time?

Ania kadi iti orasen?

Do you have time?

Adda kadi tiempom?
Adda kadi araramidem?

Tr6 (RECOGNITION EXERCISES)

Bilbilin a surotan: No agbasaka, masapul nga
awatem ti kaipapanaan dagiti sasao ditoy a panid. Iti
maysa a wagas iti panangawat ket iti panangbasa kadagitoy
a sasao nga agraragup. Saan a basaen ti sao iti tunggal
maysa. Padasen a kitaen dagiti dua wenno tallo a sao
iti maminsan laeng. Kas pangngarigan, kitaen dagiti a
sarita - look at this sentence. Kitaen ta bassit a tulnek
dita ngato ti at. Makitam kadi dagiti tallo a sao--
look at this? Basaen dagiti sarita kadagitoy sumaganad a
pagasaasan. Padasen a kitaen dagiti tallo a sao iti
mamaminsan. Markaan iti (✓) dagiti agpada a paris.
Mabalainmo a markaan ti akinkannigid a sao. Pardasam iti
agbasa. Orasam iti bagim nga agbasa.

Tr7 (MILITARY MATCH)

Directions: Iparis dagiti sumaganad nga oras a para kadtadawyan a panagiyuras kadagiti husto nga oras a para militar. Isurat iti letra iti husto nga oras a para militar dita law-ang sakbay dagiti oras a para kadtadawyan.

Tr8 (ABBREVIATION MATCH)

Directions: Iparis dagiti sumaganad a sasao kadagiti naipaababa a sasao. Isurat iti letra ti husto a naipaababa a sao dita law-ang para iti husto a sao.

UNIT II
ISLAND WAYS

PREVIEW

Daytoy maikadua a paset ket maysa a pannasungad para iti isla a Mahimahi ken iti ciudad ti Tamarind. Maamammom dagiti tattao wenno dagiti umili iti isla a Mahimahi bayat ti panangbasam kadagiti salaysay ken bayat ti panangaramidmo kadagiti pagasaasan. Makitam met no kasano iti pannakaurnos daytoy a libro ken no ania dagiti nadumaduma a kita a babasaen ken pagasaasan nga aramidem bayat iti panangaramatmo kadaytoy a libro.

Iti kangrunaan a pagasaasan iti pagsasao maipanggep iti Ingles para daytoy a leksion ket iti panangawatmo no kasano nga usaren dagiti sao a pangisaad (prepositions), ket saan la a dagiti salsalaysay. Adalem nga usaren dagitoy sumagmamano a masansan a maususer a pangisaad kas dagiti, in, on, at, to, ken toward. Bayat ti panangaramidmo kadagiti pagasaasan, kitaem dagiti rirrom tapno maammuam dagiti husto ken saan.

Vocabulary/Phrases

Reading 1

agriculture /ǎg-rĩ-kũl'cher/ n panagtalon
agricultural land - daga a pagtalonan
area /ǎ'rē-ə/ n disso ; lugar
came /kām/ v pt,pp of come simmangpet ; dimtengngen
city /sīt'ē/ n ciudad ; ili
dolphin fish /dōl'fĩn fĩsh/ n ballena
east /ēst/ n daya
eastern /ē'stərn/ adj maipapan iti daya
find /fĩnd/ v sapulen ; biruken
first /fũrst/ adj umuna ; immuna
fishing /fĩsh'ĩng/ n panagkalap
grow /qrō/ v agtubo ; dumakkel
head /hēd/ n ulo
hotels /hō-tēls/ n pl of hotel dagiti otel
industries /ĩn'də-strēs/ n pl of industry dagiti industria
wenno dagiti pagsapulan
island /ĩ-lānd/'n isla ; puro
it's about - daytoy ket maipanggep ti..
language /lǎng'wĩj/ n pagsasao
largest /lǎrj'əst/ superl of large kadakkelan
looked like - umasping ti ; umarngi ti
main /mǎn/ adj kangrunaan ; kaunaan
map /mǎp/ n mapa
more and more - umadadu ; manaynayonan
most /mōst/ adj ti kaaduan ; ti kadakkelan
named /nāmd'/ v passive nainaganan ; natudingan
near /nĩr/ adj asideg
Pacific Ocean - Taaw Pacifico

part /pärt/ n paset ; bagi
 pineapples /pīn'āp-əls/ n pl of pineapple pinya
 plantations /plān'tā-shəns/ n pl of plantation dagiti taltalon
 population /pōp'yə-lā'shən/ n bilang dagiti umili
 ports /pōrts/ n pl of port pundungan dagiti barko wenno bapor
 south /south/ n abagatan
 speak /spēk/ v agsao
 square miles - panangrukod ti daga nga aglawlaw
 sugar cane /shōōg'ər kār/ n unas
 tail /tāl/ n ipus ; udi
 tourism /tōōr'iz'em/ n panagbaniaga ; turismo

Reading 1A

called /kōld/ v pt,pp of call inayaban ; inawagan
 drew /drōō/ v pt,pp of draw inladawan
 flat /flāt/ adj patad
 footsteps /fōōt'stēps/ n pl of footstep addang ; baddek
 income /īn'kūm/ n sueldo ; kita ; nasapulan ; ganar
 is located - ti ayan a disso ; pakakitaan wenno pakasapulan
 a lugar
 it's made up of - naaramid iti ; nabukel ti
 measured /mēzh'ərd/ v passive narukod ; rinukod
 mountainous /moun-tən'əs/ adj nabantay ; adu ti banbantayna
 rainy /rān'ē/ adj matutudo
 region /rē'jən/ n paset wenno maysa kadagiti nakabingayan
 iti daga
 rolling plains - parang ; tanap
 sources /sōrs'is/ n pl of source naggapuan ; paggapuan
 stones /stōns/ n pl of stone batbato
 walked /wōkt'/ v pt,pp of walk nagna ; pinagna
 were /wūr/ be pt of are (awan maitudo a tarusna iti Ilokano)

Reading 2

actually /ɛk'chɔɔ'əl-ē/ adv iti pudno nga
farmers /fār'mers/ n pl of farmer dagiti mannalon
founded /found'ɪd/ v passive nairugi ; naisimpa ; naduktalan
growing /grō'ɪŋ/ v prp of grow rumangrang-ay ; dumakdakkell
residential /rēz'a-dēn'shəl/ n lugar a pagtaengan ; yan
dagiti balbalay
west /wēst/ n laud

Reading 2A

compared to - naipadis iti
easiest /ēs'ē-est/ superl of easy kalakaan
ever since - manipud idi
grown /grōn/ v pp of grow rimang-ay ; dimmakkel
rapidly /rāp'ɪd-lē/ adv nadaras ; napardas
story /stōr'ē/ n sarita ; salaysay ; artikulo

Miscellaneous Translations

Tr1 (COMPREHENSION)

Basaen iti umuna a salaysay maipanggep iti lista a
Mahimahi. Sungbatan dagiti sumaganad a saludsod.

Tr2 (VOCABULARY)

Masapul a maawatam dagiti sasao ditoy a listaan.
Isurat ti kaiyulugan dagiti naugesan a sasao. No kayatmo,
mabalinmo nga isurat daytoy a kaiyulugan iti sigud a
pagsasaom wenna ti sasao nga Ilokano.

Tr3 (VOCABULARY)

1. Kaaduan dagiti turista a gusgustoda ti agyan ti otel sadiay daya ti ili a Tamarind.

prefer - gusgusto ; ipangpangruna

to stay - agyan ; agtaeng ; agbati

Iti sao nga stay ket maysa a sao a pangited-anag (verb). Iti kaiyuluganna daytoy ket agsardeng wenno agbati iti maysa a lugar wenno maysa a kasasaad iti uneg ti sumagmamano a kahito wenno tiempo.

2. Basaen dagiti sumaganad a sarita.

- _____ a. They stay at home on weekends.
- _____ b. They stay in the house at night.
- _____ c. They stayed in Tamarind City.
- _____ d. They stayed at the beach.
- _____ e. She stayed for dinner.
- _____ f. He stayed on the boat.
- _____ g. Young-Hee and Chul-Soo came to Hawaii last year. Bong-Sik stayed in Korea.
- _____ h. The boys stayed clean all day.
- _____ i. Manuel stays healthy all the time.
- _____ j. Be sure the room stays neat.

Markaan ti X dagiti sarita nga adda ti ngato, no iti kaiyulugan ti stay ket agsardeng wenno agbati iti maysa a lugar. Markaan met ti ✓ dagiti sarita nga iti kaiyulugan ti stay ket maysa a kasasaad. Markaan itan dagiti sarita. Kalpasanna, ituloy a basaen daytoy a salaysay.

Kitaen dagiti sarita nga iti kaipapanan ti stay ket agsardeng wenno agbati iti maysa a lugar. Ania a kita dagiti sao a sumaruno ti stay?

Dagiti ababa a sao a sumarsaruno ti stay ket maawagan iti pangisaad (prepositions). Daytoy sao a pangisaad kalpasan iti stay ket makatulong iti panangawatmo nga iti pagsasaritaan ket maipanggep iti panagsardeng wenno panagbati iti maysa a lugar.

Basaen dagitoy sumaruno a pangngarigan.

- a. He stayed in the bathtub for an hour.
- b. She stayed at the party.

Ugesean dagiti sarita a pagasaasan.
Ugesean dagiti sao a pangisaad (prepositional phrase).

Kadagiti dadduma a sarita nga addaan stay, dagiti pangisaad kalpasan iti stay ket makaibaga nga iti maysa a lugar ket saan a naitudo wenno nalawag. Basaen dagitoy sumaruno a pangngarigan.

place time
She stayed on duty (for three hours).

He stayed in the Army (for five years).

Ritaen dagiti sarita nga addaan stay + kasasaad
(condition). Agpada kadi dagiti sao a sumaruno ti stay
ken iti stay + place (lugar)?

Iti Ingles ti Hawaii. Iti pagsasao nga Hawaiiano a
 "pidgin", mausar iti stay a kas pangited-anag (verb).
 no iti pagsasaritaan ket maysa a lugar. Basaen dagiti
 sumaganad a sarita. Mangngeng dagitoy a pagsasao ditoy
 Hawaii. Mabalin met a saanmo a makita dagitoy a maisurat.

Where he stay?
(Where is he?)

He stay da house.
(He is in the house.)

She stay Hilo.
(She is in Hilo.)

Pagsasarita Maipanggep ti Tao ken Pagsasao

Iti sumaruno a listaan ket naglaon kadagiti impormasyon maipanggep iti pangngawag kadagiti tao a naggapu iti sabali a nasyon. Naglaon pay daytoy kadagiti nadumaduma a pagsasao a naipatarus iti Ingles.

Masapul nga ammom iti Ingles ti katataom wenno pagilian ken ti pagsasaom.

Iti tao a taga-China ket Chinese, ken ti pagsasaoda ket Chinese. (Adu dagiti di makaammo nga iti Mandarin ken Cantonese ket dua a sabali a pagsasao a Chinese.)

Iti tao a taga-Japan ket Japanese ken ti pagsasaoda ket Japanese.

Iti tao a taga-Vietnam ket Vietnamese ken ti pagsasaoda ket Vietnamese.

Iti tao a taga-Pilipinas ket Filipino wenno Pilipino ken iti pagsasaoda ket mabalín nga Ilokano wenno Tagalog. Adu dagiti sabali pay a pagsasao ti Pilipino.

Iti tao a taga-Korea ket Korean ken ti pagsasaoda ket Korean.

Iti tao a taga-Samoa ket Samoan ken ti pagsasaoda ket Samoan.

Iti tao nga adda darana nga Hawaiian ket maysa nga Hawaiian. Adda pagsasao nga Hawaiian, ngem bassiten dagiti tao a makasao ti Hawaiian. Ti kaipapanan ti sao nga Hawaiian ket dagiti tao nga adda darada nga Hawaiian. Mabalín met a daytoy iti nagan ti pagsasaoda.

Ania iti pangngawagtayo iti tao a taga-Mahimahi? Ania iti nagan ti pagsasaoda no adda la ketdi?

Iti tao a taga-Mahimahi ket _____ ken ti pagsasaoda ket _____.

Tr4 (PREPOSITIONS)

in - iti uneg ti ; idia
on - iti rabaw ti
at - idia ; iti asideg ti
to - inggana't ; agpapan idia
toward - agturong ti ; agpapan iti/idia

Mabalínmo nga usaren dagiti in, on, at a mangitudo iti maysa a lugar wenno disso.

in

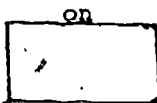
in - mangitudo iti maysa a disso wenno lugar a naserraan wenno nabakudan.

He lives in an apartment.

She lives in the house.

They live in Honolulu.

You are in Hawaii.

on - mangitudo iti maysa a disso a
rabaw wenno ruar.

She lives on Nene Street.

We live on Oahu.

The cat is on the roof.

He sits on the floor.

Usaren iti in para kadagiti estados, pagilian,
kontinente wenno nasyon, dagiti dadakkel ken babassit
a ciudad.

He lives in California.
(a state)

He lives in Korea.
(a country)

He lives in Asia.
(a continent)

He lives in the West.
(a large area)

He lives in Manila.
(a city)

Usaren iti on para kadagiti isla wenno puro ken
kalie wenno kalsada.

We live on Oahu.
(But we live in Hawaii.)

They live on Nene Street.

at at - mangitudo iti maysa a disso nga
adayu ti yan ti agsasao. Maymaysa
laeng a lugar wenno disso iti
panpanunutentayo no useran iti at.

He lives at 2131 Mango Blvd.

He is at the beach.

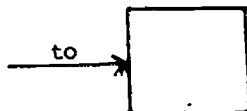
He is at the hospital.

Mabalin nga adda sarita a kás kadagitoy:

She lives in Hawaii on Oahu on a street in a house at 220 Pali Avenue.

He is in Hawaii on Oahu at the beach on a bicycle.

Mabalintayo nga usaren dagiti to ken toward para kadagiti sasao a pangited-anag a mangitudo iti maysa a turong wenno garaw.

to - mangitudo iti garaw nga agsardeng iti maysa a tiempo ken lugar.

Maysa a naitudo a tarigagay wenno papanan iti panpanunuten tayo no usaren iti to para iti maysa a turong.

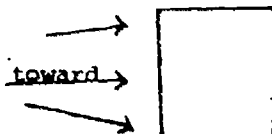
We walk to the beach.

The beach is our goal or destination.

He goes to the park.

She is walking to the bank.

They are running to the library.

toward - mangitudo iti tignay nga awan masnop a pagturongan. Saan nga usaren para iti maysa a naitudo a tarigagay wenno turong.

They are walking toward the beach.

He walks toward the bank.

The cat is walking toward the hospital.

The girl is running toward the park.

Tr5 (Exercises With Prepositions)

Pilien dagiti sarita a mangiladawan kadagiti ladawan nga adda iti sumaruno a panid. Isurat dagiti sarita dita abay iti husto a ladawan. Mabalin nga adda nasursurok ngem maysa a sarita para iti maysa a ladawan.

Tr6 (More Exercises With Prepositions)

~~Sasaen dagiti sarita. Kitaen dagiti ladawan.~~ Adda
uppat a sarita para ti tunggal maysa a ladawan.
Lawlawen nga ugesan dagiti letra iti sarita a mangiladawan
kadagiti ladawan. Mabalin nga adda nasursurok ngem
maysa a sarita para iti maysa a ladawan. Markaan amin
dagiti sarita para iti ladawan.

UNIT III

MOVING IN AND EATING OUT

PREVIEW

Adda dua a kangrunaan nga aramidem ditoy maikatlo a paset iti libro. Iti umuna ket isu iti panagadalmo nga agbasa ken agbilin manipud iti maysa a listaan dagiti makmakan a para Amerikano. Iti maikadua ket isu iti panagadalmo nga agbasa kadagiti anunsio dagiti laklako nga adda iti warnakan. Adda dagiti naisangsangayan a sasao nga adalem para kadagitoy nga araramid.

Adda met dagiti babasaen a "cloze" maipanggep iti panagakar iti sabali a ciudad ditoy maikatlo a paset ti libro.

Vocabulary Translations

Reading 3

a lot more - adadu pay

autobody job - trabaho nga agtarimaan kadaigiti bagi ti
luglulan

family /fām'ə-lē/ n pamilia

moved to - nagalis (ti pagtaengan a balay)

owns /ōns/ v 3rd per sing kukua

soon /sōōn/ adv iti mabiit ; dagus

Reading 3A

applied for - nagkiddaw iti (saad) ; nagsapul (ti pagtrabahuan)

as an autobody repairman - kas maysa nga agtatarimaan ti lugan

custodian /kūs-tō'dē-ən/ n para dalus ken para bantay iti
maysa a lugar a patakder

employees /ēm-ploi'ēs/ n pl of employee dagiti trabahador

owner /ōh'ər/ n ti akinkukua

residents /rēz'ə-dənts/ n pl of resident dagiti tao nga
agtaeng ti ; ti aqyan

since /sīns/ conj tā ; gapu

Reading 4

behind /bī-hīnd/ prep iti likudan ; ilungalong

in five minutes - iti uneg ti singko (lima) a minutos

manager /mān'ij-ər/ n mangiturturong

order /ōr'dər/ n bilin (a kanen iti restawran)

savings account - panagurnong iti bangko

shopping center - tiendaan

was ready to - nakasaganaan nga..

Reading 4A

cross /krōs/ v agballasiw (iti kalsada)

left /lěft/ adj katigid ; akinkanigid

million /mīl'yən/ n laksa

pick up - gumatang

pockets /pök'its/ n pl of pocket - bulsa

thanked /thăngk/ v pt nagyaman

various /vâr'ē-es/ adj nadumaduma

was advised - nabalakadan ; napatigmaanan

Opunui Restaurant Menu Terms

bacon /bā'kən/ n tusino ; taba ti baboy

baked /băkt'/ v pt nahurno

black coffee - kape nga awan gatasna wenno asukarna

calorie counter special - makmakan a saan a makabalukmeg-

nababa dagiti "calorie"na

cereal /săr'ē-əl/ n makmakan kas dagiti bagas ken mais

choice /chois/ n pili

coffee cake /kô'fē-kāk/ n mamon wenno tinapay

corn flakes /kôrn flāks/ n makan a kas maregmeg ti mais

cornmeal mush - tinapay a naaramid iti tuyo ti mais

Danish /dā'nīsh/ adj tao nga taga-Denmark,

egg /эг/ n itlog

fill /fīl/ v punuen ; ikkan iti nagyan

French /frěch/ adj tao nga taga-Pranses

fresh /frěsh/ adj sadiwa ; kappuros

frosted flake - naasukaran a maregmeg ti mais (maysa a kita

iti makan)

granola /grăn'ō'lə/ n makmakan a bukel ti bagas wenno mais

grape /grāp/ n ubas

grapefruit /grāp'frōōt/ n lukban ; kahel ; sua

guava /gwă'və/ n bayabas

ham /hăm/ n hamon

homemade /hōm'mād/ adj naaramid wenno naisagana ken naluto

iti balay

hot cake - bibingka

links /līngks/ n pl of link agkakasilpo (kas dagiti lungganisa)

jam /jām/ n naluto a tubbog iti bunga a kas dulce

keiki /kē'ī-kē/ n Hawaiian word ubing

lychee /lī'chē/ n maysa a kita iti bunga a kas lansones

malasadas /mā'lā'sā-dās/ n Hawaiian word tinapay nga naluto

iti mantika

manapua /mān'a'pōō'ō/ n Hawaiian word siopao

mango /māng'gō/ n mangga

menu /mēn'yōō/ n listaan dagiti kanen nga adda iti restawran

muffins /mūf'īns/ n pl of muffin tinapay ; mamon

oatmeal /ōt'mēl/ n maysa a kita ti makan (trigo)

omelet /ōm'līt/ n naprito nga itlog

omelet with cheese - naprito nga itlog nga adda laokna a keso

ono /ō'nō/ adj Hawaiian word naimas

opu /ō'pō/ n Hawaiian word tian ; buksit

pancakes /pān'kāks/ n pl of pancake bibingka

papaya /pā-pā'yā/ n papaya

pasion fruit - maysa a kita ti bunga

pineapple /pīn'āp-əl/ n pinya

pineapple spears - naiwa-iwa a pinya

pork /pōrk/ n karne ti baboy

pork filled - nasaleksekan iti karne ti baboy

rice krispies - maysa a kita iti makan a kas bagas nga adda

asukarna

sausage /sō'sij/ n suriso ; lungganisa

side orders - dagiti bilin a kanen iti restawran a saan

a kompleto

steak /stāk/ n karne (ti baka)

steam /stēm/ n alibungabong : asok ti agburburek a danom

syrup /sûr'əp/ n arnibar

tender /tēn'dər/ adj nalutneng (ti panakalutona)

toast /tōst/ n tosta

tomato /tōmā'tō/ n kamatis ; tamatis

waffle /wōf'əl/ n bibingka

weight watchers - dagiti agpakpakuttong

wheaties /hwēt'ēs/ n trigo (maysa a kita ti makan)

whipped butter with syrup - nabatir a mantikilya nga adda
arnibarna

whipped cream - nabatir a gataa

whole /hōl/ adj sibubukel ; ti isu amin

wiki-wiki /wī'kī-wī'kī/ adj Hawaiian word napardas

Reading Newspaper Ads

advertisements /əd'vər-tīz'mənts/ n anunsio

ad /əd/ n anunsio

available /ə-vā'lə-bəl/ adj mabalin a gunoden ; maawat

bargains /bār'gāns/ n pl of bargain tawar ; pangipalaka
kadaqiti laklako

blue collar - dagiti saad wenno trabaho a nadagsen

care /kār/ v annadan ; aywanan

casuals /kāzh'ōō-əls/ n dagiti kawwes a para inaldaw

concern /kən-sûrn/ v agngayangay ; maseknan

continues /kən-tīn'yōōs/ v 3rd per sing agpatuloy

dress shoes - sapatos a para pasiar wenno padaya

honored /ōn'ərd/ v passive bigbigen ; itan-ok

inflationary /īn-flā-shə'nēr'ē/ adj panagbaba ti pateg ti
kuarta

items /ī'təms/ n pl of item banbanag

limited supply - adda naananay a kasapulan

master charge - maysa a wagas iti panagutang
 overalls /ō'vər-ōlz/ n pl of overall kawwes a para trabaho
 plenty of - adu nga
 quality work - nasayaat nga aramid (trabaho)
 regularly priced - sigsigud ti pategna
 safety /sāf'tē/ n pannakaisalakan ; pannakaaywan
 sneeze /snēz/ v aqbaen
 tools /tōōls/ n pl of tool rimienta
 unbelievably /ūn'bī-lē'və-blē/ adv di-nakapatpati
 work clothes - kawwes a para trabaho

Miscellaneous Translations

Tr1 (COMPREHENSION)

Basaen daqiti sumaganad nga ababa a salaysay ken
 sungbatan daqiti saludsod kalpasan iti tunggal maysa a
 salaysay. Daqiti sungbat para kadaqiti saludsod ket
 masarakan dita listaan ti makmakan para iti Opunui
 Restaurant.

UNIT IV

SAVING, NAMING, LOOKING, AND RENTING

PREVIEW

Adda dagiti tallo nga kangrunaan a paset iti maikapat a leksion.

Dita umuna a paset ket adalem no kasano iti panagurnong idiay bangko. Adalem no kasano a basaen dagiti pormas a masapulmo nga pirmaan no mangidepositoka iti kuarta idiay bangko. No malpasmon daytoy a paset iti leksion masapul a kabaalam iti agdeposito iti kuarta idiay bangko wenno iti kompania a pagurnongan ken pagutangan.

Dita maikadua a paset iti daytoy a leksion, adalem maipanggep kadagiti nagnagan nga Amerikano ken no kasano nga usaren dagiti Ingles a sasao nga pangawag (iti sabali a tao).

Dita met maikatlo a paset ket adalem no kasano ti agsapul iti balay a maupaan. Adalem no kasano ti agbasa kadagiti anunsio para kadagiti maupaan a balbalay, ken adalem dagiti naisangsangayan a naipaababa a sasao ken sasao nga usaren dagiti tattao kadagiti anunsio nga adda iti warnakan (diaryo).

Vocabulary/Phrases

Reading 5

account /ə-kount/ n ti naurnong wenno nautang (iti bangko)

deposit /dī-pōz'it/ v agurnong ; agdeposito (ti kuarta)

part-time job - trabaho nga saan a naan-anay a walo nga oras

ti maysa nga aldaw wenno uppat a pulo nga oras iti

uneg ti maysa nga lawas

put /pūt/ v ikabil

Reading 5A

as soon as - iti mabiit

convenient /kən-vēn'yent/ adj nanam-ay ; nasayaat

in order to - tapno

joint /joint/ adj nagkaddua

joint savings account - urnong a nagkadduaan (ti dua a tao)

paycheck /pā-chēk/ n sueldo ; ganar (a tseke)

receiving /rī-sēv'ing/ v prp aw-awaten

single account - urnong (wenno utang) ti maysa a tao laeng

Signature Card Information

abbreviation /ə-prē'vē-ā'shon/ n naipaababa a sao

accurately /ək'yər-īt'lē/ adv awan kurang wenno riro

amount /ə-mount/ n pakadagupan ; dagup

birthplace /bûrth'plās/ n lugar a nakāyanakan

business /biz'nīs/ n pangngedan ; negosyo

corresponds to - makipada iti ; pumada iti

deliver /dī-liv'ər/ v alaen sa iyawat

maiden name - nagan idi balasang

marriage /mār'ij/ n panagasawa ; panagkasar

surname /sûr'nām/ n apelyido

swiftly /swîft'lē/ adv nadaras ; napardas

too old to work - lakay wenno nataengan unayen nga agtrabaho
zip code - numero iti distrito wenno purok nga yan ti
pagtaengan

Reading 6

cheapest /chēp'əst/ adj superl of cheap kalakaan
drapes /drāps/ n pl of drape kurtina
dryer /drī'ər/ n makina a pangpamagaan dagiti kawkawwes
furniture /fūr'nə-chər/ n alalikamen ti balay
kinds /kīnds/ n pl of kind kita ; klase
kitchen appliances - aruaten wenno alikamen a para kusina
laundromats /lōn'drə -māts/ n pl of laundromat lugar a
paglabaan ken pangpamagaan dagiti kawkawwes
partly-furnished /pārt'lē-fūr'nīshd/ adj naikkan ti
sumagmamano nga alalikamen (iti balay)
refrigerator /rī-frījə-rā'tər/ n pagidulinan ken
pangpalamiisan kadagiti makmakan tapno saan
a madadael wenno mabangles

renter /rēntər/ n ti agup-upa
unfurnished /ŭn'fūr'nīshd/ adj awan alalikamenna

Reading 6A

cause /kōz/ v pakaiapuan
considered /kən-sīd'ərd/ v pt:pp imutektekan ; utuben
contain /kən-tān/ v naglaon ; laonen
cost /kōst/ v agpateg
electricity /ī-lēk'trīs'ə-tē/ n kuriente
exclusive /ēks-klōō'sīv/ adj nalaksid ti sabali ; saan a
mairaman ; isisu laeng
factor /fāk'tər/ n kangrunaan a maaramat
generally /jēn'rəl'ē/ adv iti sapaap ; iti kaadduan

household /hous'hôld/ n sangakabbalayan

i.e. (id est. = that is ; that is to say) - dayta ket ;

kas iti

include /in-klôôd/ v iraman ; ikadua

kitchenette /kích'ê-nět/ n (bassit a) kusina

landlord /lând'lôrd/ n agtagikua ti balay wenno daga

locality /lô-kâl'ê-tê/ n purok ; lugar

premises /prēm'is'is/ n pl of premise lugar nga yan ti
balay

raise /rāz/ v ipangato ; ipangina (ti pateg)

rental fee - iti bayad nga upa

sink /sīngk/ n lababo ; baniera (pagdiram-osan)

shower stall - pagdigusan wenno banyo

studios /st'y'ôô'dê-ôs/ n pl of studio dagiti babassit a
kuarto a maupaan nga awañ iti solo a kuartona a
pagturogan

supply /sə-plī/ v ikkan (ti kasapulan)

toilet /toi'līt/ n kasilyas

utilities /yôô-tīl'ê-tēs/ n pl of utility dagiti kasapulan
iti balay kas dagiti danum, kuriente wenno gas

Miscellaneous Translations

Tr1 (COMPREHENSION)

Basaen dagiti sumaganad nga impormasyon ken suratan
iti kard a pagpirmaan (Signature Card) nga adda iti
sumaruno a panid para kada Randy ken Nancy Lee.
Kalpasanna, suratan met ti maysa pay a kard para kenka.

Tr2 (COMPREHENSION)

Basaen dagiti sumaganad nga impormasyon ken suratan
iti kard a pagpirmaan (Signature Card) nga adda iti
sumaruno a panid para kada Randy ken Nancy Lee.
Kalpasanna, suratan met ti maysa pay a kard para kenka.

Tr3 (CULTURAL EXPLORATION)

INTRODUCING YOURSELF AND BEING INTRODUCED

Ammom nga iyamammo dayta bagim itan. Iti mabiit, maadalmo nga iyamammo ti sabali nga tao. Daytoy ket maysa a paset iti Ingles nga adda annurotenna; isu ti panangiyulom no kasano nga iyamammo iti bagim ken ti sabali nga tao. Ita, masapul nga asaasem ti panangiyamammo ti bagim ken ti sabali inggana't naaramidmo daytoy iti nasayaat ken nasayud. Iti kangrunaan a paset iti panangiyam-ammo ket iti panangbalikas a nalawag kadagiti amin a nagan.

NAMES

Kaaduan kadagiti Amerikano ket adda tallo a paset iti naganda--ti umuna a nagan, ti akintengnga a nagan ken iti maudi a nagan wenno apelyido.

Iti umuna a nagan ket isu iti pangawag kadagiti gagayyem tayo. Isu iti nagan nga umuna nga ibaga no iyamammo ti bagitayo. Adu dagiti umuna a nagnagan nga Ingles. Masansan nga iti anak a lalaki ket kapada iti nagan ti amana. Masansan met nga iti anak a babai ket nainaganan ti nagan ti inana. Agpadpada iti nagan ti anak a babai ken ti inana.

Iti middle name ket isu iti nagan nga adda iti nagbaetan ti umuna a nagan ken ti apelyido. Masansan a saan tayo nga usaren daytoy a nagan malaksid no agpirmatayo kadagiti nainkalinteg a kasuratan. Adu dagiti agusar laeng ti umuna a letra ti akintengnga a naganda. Kas pangngarigan, ni Mary Anne Jones ket agpirma iti Mary A. Jones. Ti umuna nga letra iti akintengnga a naganna ket A.

Iti maudi a nagan ket isu iti apelyido. Dagiti ubbing nga Amerikano ket kaaduan nga agusar iti apelyido ti amada. Ti naasawaan a babai ket masansan nga agusar iti apelyido ti lakayna. Saanna nga usaren iti apelyidona idi balasang. Kas pangngarigan, ni Robert Allen Jones ket pakasaranna ni Mary Jane Smith. Agbalinda nga Mr. ken Mrs. Robert Allen Jones. Iti nainkalinteg a naganna ket agbalin a Mary Jane Jones. Iti naganna idi balasang ket Smith. Iti apelyido ti babai a balasang sakbay a maasawaan ket isu iti maiden name. (Adda dagiti sumagmamano a babbai nga Amerikano a naasawaan nga agusar iti naganda (apelyido) idi balasangda pay laeng.)

Iti nainkalintegán a nagan ket isu iti umuna, akintengnga ken maudi a nagan. Dagiti umuna ken akintengnga a nagan ket maawagan a naited a nagan no maminsan. Naawagan daytoy a naited a nagnagan (given names) gapu ta dagiti nagannak ket isuda ti nangpili ken nangited kadagitoy a nagnagan. Ti maudi a nagan ket isu ti maawagan nga apelyido (surname). Iti kompleto a nagan ket isu ti nainkalintegán a nagan.

INITIALS

Dagiti initials ket isu dagiti umuna a letra iti naited a nagan ken ti apelyido. Kas pangngarigan, ti Mary Anne Jones ket agbalin nga MAJ. Dagiti dadduma a tattao, kaaduan ket lallaki, ket agusar kadagitoy umuna a letra ti nagan a kas naganda. Kas pangngarigan, iti agnagan iti Billy Joe ket mabalin a maawagan iti BJ. Masansan met nga usaren dagiti umuna a letra ti nagan no ti pagsasaritaantayo ket maipanggep dagiti dadduma a Presidente. Kas pangngarigan, FDR (Franklin Delano Roosevelt), JFK (John Fitzgerald Kennedy) ken LBJ (Lyndon Baines Johnson).

NICKNAMES

Iti birngas (nickname) ket maysa a nagan nga usaren iti saad ti nainkalintegán a naganmo. No dadduma dagiti nagannak ket birngasanda dagiti annakda iti kastoy a nagnagan. Kas pangngarigan, iti ubing nga agnagan iti William ket mabirngasan iti Bill. Iti babai nga agnagan iti Elizabeth ket mabirngasan iti Liz.

No dadduma dagiti birngas ket makaibaga iti langa wenno kita iti tao. Ngem saan nga ipanagan dagiti nagannak dagitoy a klase ti nagnagan kadagitoy annakda. Masansan a dagiti ubbing ti mangbirngas ti tunggal maysa kadakuada. Kas pangngarigan, ti ubing a lalaki nga kas amarillo ti buokna ket mabalin a maawagan iti Cotton (kapas); wenno iti ubing a nakuttong unay ket mabalin a maawagan iti Slim (nakuttong). Dagitoy a birngas, no maminsan ket saan a nasayaat. Kas pangngarigan, iti tao nga nakaanteohos ket mabalin a maawagan iti Four-Eyes (uppat ti matana); wenno iti tao a nalukmeg ket mabalin a maawagan iti Chubby wenno Fatso (lukmeg wenno balkat)..

Dagitoy dagiti sumagmamano a nagnagan nga Amerikano nga ipanagan dagiti nagannak kadagitoy annakda.

Girls		Boys	
<u>legal name</u>	<u>nickname</u>	<u>legal name</u>	<u>nickname</u>
Abigail	Abby	Alfred, Alvin	Al

Girls		Boys	
<u>legal name</u>	<u>nickname</u>	<u>legal name</u>	<u>nickname</u>
Barbara	Barb	Arthur	Art
Cynthia	Cindy	Andrew	Andy
Deborah	Debbie	Donald	Don
Elizabeth	Liz, Beth, Betty	David	Dave
Janice	Jan	Edward, Edwin	Ed
Janet	Jan	Franklin	Frank
Jennifer	Jinny, Ginny	Henry	Hank
Judith	Judy	Harrison	Harry
Katherine	Kay, Kathy, Kate	James	Jim, Jimmy
Margaret	Marge, Margie	Jonathan	John, Johnny
Nancy	Nan	Kenneth	Ken
Patricia	Pat, Patty	Michael	Micky, Mike
Suzanne	Sue, Suzy, Suzie	Jeffrey	Jeff
Susan	Sue, Suzy, Suzie	Patrick	Pat
		Robert	Rob, Bob
		Ronald	Ron, Ronnie
		Steven	Steve
		Randolph	Randy
		Randal	Randy
		Richard	Rick, Rich, Dick
		Samuel	Sam, Sammy
		Terrence	Terry
		Terrance	Terry
		Thomas	Tom, Tommy
		Matthew	Matt
		Victor	Vic
		William	Bill, Billy
		Theodore	Ted, Teddy

TITLES

Iti panangiyam-ammo, adu dagiti tao nga saan nga agusar iti titulo kadagiti nagnaganda. Nupay kasta, no damnom iti makiyam-ammo iti nataengan a tao, maysa nga superbisor wenno maysa nga maestra, nasayaat ti agusar kadagiti titulo.

Maigaman dagiti apelyido kadagiti titulo a pangawag. Kas pangngarigan; ni Mary Lee ket Mrs. Lee no adda asawana. Miss Lee no balasang isuna. Ms. Lee no daytoy ti kayatna a pangawag kenkuana wenno no saan mo nga ammo no naasawaan wenno balasang isuna. Mary isuna no isu ket maysa a gayyem, wenno katawenam, wenno maysa nga ubing isuna. Saan nga awagan isuna iti Miss Mary, Mrs. Mary wenno Ms. Mary.

Adda sumagmamano a babbai a mangururnos iti buok nga agusar iti Miss kadagiti umuna a naganda no manarimaan

nga agtrabtrabahoda. Ket no kastoy ti usarenda a pangawag, mabalinmo nga usaren iti Miss ken ti umuna a naganda. Ngem nupay kasta, saan a masapul nga awagam ti sabali a tao iti kastoy a pangawag. Saan met a narusanger nga awagam iti maestra iti Miss Mary, ngem saan a nasayaat ken gangannaet daytoy.

Ti titulo para ti lalaki ket Mister (Mr.). Awan ti naitudo a titulo nga Ingles para kadaqiti lallaki nga naestaduan wenno baro. Narusanger iti panangawag kadaqiti lallaki iti Mister no saan nga usaren ti apelyido. Ni Jim Johnson ket Mr. Johnson wenno Jim no isuna ket katawenam, gayyemmo wenno maysa nga ubing. Saan nga awagan isuna iti Mister laeng.

No saanmo nga ammo iti apelyido ti maysa a lalaki, mabalinmo nga awagan isuna iti sir. Usaren iti sir a saan nga iraman ti apelyido. Masansan nga usaren iti sir kadaqiti lallaki a natataengan ngem datayo wenno kadaqiti addaan nangato a saad wenno rangko. Masansan nga agusar dagiti serbidor, serbidora ken eskribiente iti sir para kadaqiti kliyenteda. Saan nga usaren iti sir para kadaqiti nagnaqan:

Sir Cruz	
Sir Johnson	— mabalin nga usaren daytoy
Sir Charles	— para kadaqiti tao nga naarian. (BrE = Ingles iti Britania)

SHAKING HANDS

Makilamanoka iti akinkanawan nga ima. Dagiti tattao ket masansan a makilamanoda no makiam-ammoda. Aglinnamano dagiti lallaki no damoda ti makiam-ammo. Aglinnamano dagiti lallaki maipapan iti panagkakadua wenno negosyo uray no agamammodan. Dagiti agkagayyeman unay ket aglinnamanoda no saanda a naqkita iti nabayaq a tiempo, mabalin nga dua wenno tallo a bulan. Saanmo a lamanueq iti maysa a tao kalpasan a maamammom isuna no agkikita kayo iti inaldaw.

Makilamano dagiti babbai no kayatda. Kaaduanna dagiti lallaki ket saanda nga iyawat iti imada malaksid no iti babai ti umuna nga mangiyawat ti imana.

EYE CONTACT

Kasapulan iti panagkinnita iti panangiyam-ammo. Daytoy iti panangkita kadaqiti mata iti tao a kasarsaritam. No ibagam iti nagan iti maysa a tao nga iyamammom, masapul a kitaem isuna.

BODY SPACE

Amin a kultura ket addaan maysa a kaadayu iti bagi a surotan dagiti agsasarita a tattao. Saan a naisuro daytoy maipanggep iti ugali--ngem maadal daytoy a di mapuputan.

Dagiti Amerikano ket agtakderda iti nagbaetan iti dua wenno tallo a dapan no agsasaritada. Padasenyo nga paliwen dagiti Amerikano no agsasaritada. Makitam ti kaadayu ti bagida no agsasaritada.

Tr4 (COMPREHENSION)

Directions: No iti sarita ket pudno, isurat iti "T" dita lawang. No iti sarita ket saan a pudno, isurat iti "F" dita lawang.

Tr5 (READING ABBREVIATIONS)

Directions: Adda ditoy dagiti sumagmamano a naipaababa a sasao nga mabalin a masarakan dita anunsio a paset iti warnakan. Padasen a pudtuan ti kaipapanan dagitoy naipaababa a sasao. Dagiti kaipapanan dagitoy (wenno sungbat) ket adda iti libro a pagkitaan kadagiti sungsungbat para kadagiti pagasaasan ditoy a libro. Mangitugot iti maysa a warnakan (diaryo) nga umay iti klase ken padasen no kabaelam a sapulen dagitoy a naipaababa a sasao nga adda iti anunsio a paset iti diaryo.

UNIT V

MADE-TO-MEASURE

PREVIEW

Maadalmo ditoy maikalima a paset iti leksion dagiti dadduma pay a banbanag maipanggep iti panagrukod nga agusar kadagiti rukod a dapan (feet) ken pulgada (inches). Asaasem iti panagrukod iti uneg ti balay a pagtaengan. Rukodem iti maysa nga naipabassit a modelo iti balay. Ket iti kasta, agusarka kadagiti rukod, a pulgada a mangrukod kadaytoy a modelo iti balay. Kalpasanna, baliwam dagiti rukod a pulgada tapno agbalin a rukod a para dapan tapno maalam iti husto a rukod ken kakakel ti daytoy a balay.

Adalem met pay ditoy a paset iti panagbasa kadagiti anunsio dagiti alalikamen a mailako. Adda dagiti naidumduma a sasao para kadagiti anunsio ti alalikamen. Adalem nga awaten dagitoy a sasao bayat iti panangaramidmo kadagiti pagasaasan nga adda ditoy a leksion.

No malpasmon daytoy a leksion, masapul a kabaalam ti:

1. Agrukod iti maysa a kwarto nga agusar kadagiti pulgada, dapan ken yarda.
2. Agrukod iti naipabassit a modelo iti balay ken mangbaliw kadagiti rukod a pulgada nga nausar a nagrukod kadaytoy a modelo tapno agbalin a rukod a para dapan.
3. Mangipatarus kadagiti naipaababa a sasao ken dagiti naidumduma a sasao nga adda iti anunsio para kadagiti alalikamen a mailako.

Vocabulary/Phrases

Reading 8

bunk bed /bũngk bẽd/ n maysa a kita iti katre wenno kama

carpet /kār'pẽt/ n aplag iti salas wenno kuarto

chairs /chārs/ n pl of chair tugtugaw

children /chĩl'qrũn/ n pl of child ububbing ; annak

couldn't /kũdũ'ũnt/ v "could not" saan a mabalinan

decide /dĩ-sĩd/ v ikeddeng

dressers /drẽs'qrz/ n pl of dresser tokador ; pagidulinan

ti kawkawwes nga adda sarmingna

equalled /ẽ'kwũld/ v pt kapadpada ; pumada

expensive /ẽk-spẽn'sĩv/ adj nangina

family /fām'ũ-lẽ/ n pamilia

five-piece dinette set - lamisaan a panganan nga adda uppat

a tugawna

garage sale - panaglako kadagiti babanag wenno alalikamen

iti balay iti uneg ti garahe

lamps /lāmps/ n pl of lamp lampara ; pagsilawan

lanai sale - panaglako kadagiti banbanag wenno alalikamen

iti balay iti uneg ti balkonahe

less important - saan unay a kasapulan

list /lĩst/ n listaan

living room /lĩv'ĩng rũũm/ n salas

looked for - sapulen ; biruken

measured /mẽzh'ũrd/ v pt rinukod ; sinukat

necessary /nẽs'ũ-sẽr'ẽ/ adj kasapulan ; masapul

needed /nẽd'ĩd/ v pt masapul

pieces /pẽs'ĩs/ n pl of piece pedaso

queen-size bed - dakkell a katre a mabalin a parã dua wenno

tallo nga tao

right-sized - husto a kadakkel wenna kabassit
rooms /rōms/ n pl of room dagiti kuarto, siled
sales /sālz/ n pl of sale panaglako ; tagilako ; benta
scale drawing - naipabassit a ladawan iti balay ; maysa

a plano iti balay

sofa /sō'fə/ n sofa

store /stôr/ n tiendaan

tape measure - banag a pagrukod

themselves /thēm'sēlvz/ pron pl kadakuada met laeng

trundle bed - maysa a kita iti katre nga adda ligayna ken
mabalin nga ipasirok iti sabali met a kama.

used /yōōzd/ adj nausaren ; daan ; segunda-mano

wanted /wōnt'id/ v pt kinayat ; nasapul

wrote /rōt/ v pt sinurat ; naisurat

Reading 8A

could /kōōd/ v pt of can mabalin

easier /ē'zē-ər/ adj comp of easy nalaklaka

essential /ĭ-sēn'shəl/ adj kangrunaan ; kasapulan

finally /fī'nəl'ē/ adv kamaudiananna

floor plan - plano iti balay

handy /hānd'ē/ adj nalaka nga aramitem ; adda ti asideg

help /hēlp/ n tulong ; saranay ; badang

items /ĭ'təms/ n pl of item banbanag

make up their minds - ikeddeng iti kapanunutan ; disidiren

master bedroom - kadakkelan a kuarto iti balay

most /mōst/ adj ti kaaduan ; ti kadakkelan

searched /sūrčhd/ v pt nagbirok ; nagsukimat

select /sĭ-lēkt/ v pilien

space /spās/ n naitudo a yan ; law-ang

spend /spēnd/ v aggasto ; agbusbus ; agpalabas

(to) store /stôx/ v idulin ; ipenpen
thought /thôt/ v pt nagpanunot ; pinanunot
wait /wât/ v aguray

• Reading Classified Ads

AA Simons /sîlmôns/ n nagan iti kompania nga agararamid
kadagiti kudson dagiti katre

beauty rest - panaginana wenno panagturog tapno sumayaat
wenno pumintas iti langa

bedroom suite - dagiti agkakaasmang wenno agkakaparis nga
alalikamen iti kuarto

chests /chêsts/ n pl of chest baul ; tokador

couch /kouch/ n pagtugawan wenno pagiddaan

custom built - naipaaramid iti kayatan a plano wenno langa

Duncan Phyfe - marka wenno nagan dagiti alalikamen

excellent condition - kasayaatan a kondisyon wenno kasasaad
(iti maysa a banag)

frame /frām/ n nakabuklan wenno balangkas iti maysa a banag

headboard /hêd'bôrd/ n kayo wenno landok nga adda iti
akinngato iti katre

heater vibrator - usaren a pagmasahe ken pangpapudot iti bagi

koa /kô'ô/ n maysa a kita iti kayo wenno tabla

love seats - bassit a sopa wenno tugaw a para dua a tao

maple /mā'pôl/ n maysa a kita iti kayo

mattress /mât'rîs/ n kudson wenno akinrabaw a parte iti katre

miscellaneous /mîs'ô-lā'nē-ôô/ adj nadumaduma (a banbanag)

naughahyde /nô'gā-hîd/ n nagan iti banag a kas lalat iti ayop

oak /ôk/ n nagan iti kayo

offer /ô'fêr/ n iti pateg wenno presio nga itawar wenno
idiaya

old like new - daan wenno segunda mano ngem kasla kabarbaro
pay laeng iti kitana

rattan /ră-tăn/ n ratan - nagan iti kayo
 rosewood /rōz'wōd/ n maysa a kita iti kayo wenno tabla
 sertapedic /sūr'tē-pē'dīk/ n maysa a kita iti kudson wenno
 katre
 solid /sōl'īd/ adj sibubukel ken natibker
 super firm - natangken, naintek, natibker unay
 walnut /wōl'nūt/ n maysa a kita iti kayo
 waterbed /wō'tēr-bēd/ n katre wenno kama nga agusar iti
 danum a para kudson

Reading 9

foot /fōōt/ n saka ; sangadapan
 grandfather /grānd'fā'thər/ n lolo ; lelong
 grandmother /grānd'mūth'ər/ n lola ; lelang
 grandparents /grānd'pār'ənts/ n pl of grandparent dagiti
 apong wenno amma ken inna ti nagannak kenka
 Guess what, grandpa.. - Pudtuam no ania, lelong..
 maybe /mā'bē/ adv nalabit
 measured /mēzh'ərd/ v passive rinukod ; sinukat
 measuring /mēzh'ər'īng/ n gerund panagrukod
 metric system - maysa a wagas iti panagrukod maipapan iti
 metro
 second grade - maikadua a grado (grade II)
 tall /tōl/ adj natayag
 taller /tōl'ər/ adj comp of tall nataytayag ; atatayag
 traced /trāsd/ v pt of trace inugesan ; inugedan
 visiting /vīs'īt'īng/ v prp of visit sumarsarungkar

Reading 9A

equal /ē'kwəl/ adj pumada ; agpada
 explain /ēk-splān/ v ilawlawag
 getting confused - mariribuk

insists /In'sists/ v 3rd per sing ipilit ; ipapilit
standard measurements - iti sigud wenno naisigud a panagrukod

Miscellaneous Translations

Tr1 (MEASUREMENT EXERCISES)

Directions: Rukoden iti kabarbaro a balayda Lee. Usaren
iti naipabassit a plano iti balayda nga adda
ti immuhuna a panid.

Tr2 (MEASUREMENT EXERCISES)

2. Sumaren itan ti kaadu dagiti kuadrado a rukod para
iti tunggal maysa (a cuarto). Tapno maammuam ti
kaadu dagiti kuadrado para iti tunggal maysa a
cuarto, paaduen (multiply) iti kaatiddagna (length)
ken iti kaakabana (width).

UNIT VI
BUS CATCHING

PREVIEW

Ditoy a paset iti leksion, basaem maipanggep iti sistema ti bus a pagluganan iti Isla a Mahimahi. Bayat ti panangbasam kadaytoy a paset, adalem a basaen dagiti listaan nga iluluwas ken isasangpet dagiti bus ken adalem a basaen iti mapa ti ciudad.

Adda met dagiti sasao a pangisaad (prepositions) kas dagiti through, into, to, from, ken between nga asaasem ditoy a paset.

Vocabulary/Phrases

Reading 10

a lot of money - adu a kuarta wenno pirak
all day - maysa nga aldaw ; iti agmalem
always /ɔl'wɛz/ adv kankanayon ; amin a panawen
breaking down - madaddadael ; maperdi
bought /bɔt/ v pt, pp of buy ginatang
brings /brɪŋs/ v 3rd per sing ikuyog ; iyeg
brought /brɔt/ v pt, pp of bring nangikuyog ; nangitugot
buy /bɪ/ v gumatang
buying /bɪ'ɪŋ/ v prp of buy gumatgatang
children /chɪl'drən/ n pl of child dagiti ubbing
cost /kɔst/ n pateg ; bayad
decided /dɪ-sɪ'dɪd/ adj nakasagana ; situtulok
expensive /ɛk-spɛn'sɪv/ adj nangina
high school - nangato a pagadalan
houses /haus'ɪs/ n pl of house dagiti balbalay
in the mornings, afternoons - iti bigat wenno malem
needed /nɛd'ɪd/ v pt, pp of need masapul ; kasapulan
old /ɔld/ adj daan ; nabayagen ; nausaren
renting /rɛnt'ɪŋ/ v prp of rent agup-upa
runs from ____ to ____ - agtartaray wenno agbibiahe manipud ____
inggana't ____
students /s/t/yʊd'dɛnts/ n pl of student dagiti estudiante
system /sɪs'tɛm/ n urnos ; ayus
takes home - iyawid
through /θruː/ prep babaen iti ; gapu ti
used /yʊdʒd/ adj nausaren ; daanen ; segunda mano
visits /vɪs'ɪts/ v 3rd per sing sarungkaran ; bisitaen
workers /wɜrk'ɔrs/ n pl of worker dagiti trabahador

Reading 10A

between /bĩ-twēn/ prep nagbaetan iti, ti
housing area - lugar wenno yan dagiti balbalay a pagtaengan
voted /vōt'īd/ v pt, pp of vote bimmutos ; nagbutos

Reading 11

agreed /ə-grēd/ v pt, pp of agree tumunos ; kumananong
city-wide - para iti aglawlaw ti siudad
discussion, /dīs'kū'shən/ n pagsasaritaan ; paglilinnawagan
during /d/y/ōor'īng/ prep kabayatan ti ; bayat
easy /ē'zē/ adj nalaka
figure out - patta-pattaen ; sumaren
go back and forth - agsubli-subli
had to - masapul a/nga
island-wide - para iti aglawlaw ti isla
lots of - adu nga
routes /rōōts/ n pl of route daldalan ; pagnaan
said /sēd/ v pt, pp of say imbaga ; sinao
shop /shōp/ v aggatang ; makitienda
should /shōōd/ v pt of shall rumbeng ; maitutop
so /sō/ adv ngarud ; iti kasta
take the bus - aglugan iti bus
that is - dayta ket
those /thōs/ pron pl of that dagita
travels /trāv'əls/ v 3rd per sing agbiahe ; agbaniaga
wanted /wōnt'īd/ v pt, pp of want kayatan
weekday /wēk-dā'/ n dagiti aldaw manipud Lunes inggana't

Biernes

Reading 12

airport /ˈɑːpɔːrt/ n sangladan dagiti eroplano
also /ɒl'so/ adv met ; pay
blocks /blɒks/ n pl of block--bloke
build /bɪld/ v agbangon ; agpatakder
businesses /bɪz'nɪs-ɪs/ n pl of business pangngedan ;
pagsapulan
bus terminal - istasyon dagiti lugan (bus)
catch a bus - aglugan iti bus
company /kəm'pə-nē/ n kompania a pagtrabahuan
edge /ɛdʒ/ n igid ; murdong
end /ɛnd/ n pagtungpalan ; murdong
finally /fɪ'nəl'ɪ/ adv kamaudiananna
garage /gə'rɑːʒ/ n garahe
happy /hæp'ɪ/ adj naragsak
merchants /mɜːtʃənts/ n pl of merchant agtagtagilako
near /nɪr/ adj asideg
north /nɔːrθ/ n amianan
of course - ket wen ; agpayso dayta
owners /ɒn'ɔːrz/ n pl of owner ti akinkukua
residents /rɛz'ɪdənts/ n pl of resident dagiti agtaeng, agyan
ride /rɪd/ v aglugan
several /sɛv'ər-əl/ adj sumagmamano ; nadumaduma
spa /spɑː/ n lugar a pagdigusan
stop /stɒp/ v agsardeng
suburb /sʌb'ɜːb/ n kabangibang iti ili wenno ciudad
turn /tɜːn/ v aglikmot ; agsikko ; agsubli

Bus Schedule

arrive /ə-rɪv/ v sumangpet
destination /dɛs'tɪ-nā'shən/ n yan a papanan

east bound - agpadaya

effective /i-fēk'tiv/ adj mairugi into no..

fare /fār/ n pilete ; bayad ti panaglugaan

for further information - ti nayon a pakpakaammo

holidays /hōl'ə-dā/ n pl of holiday piesta ; bakasyon

leave /lēv/ v pumanaw ; umalis

one-way - maminsan laeng nga agpapan

Saturday /sāt'ər-dā/ n Sabado

schedule subject to change without notice - dagiti listaan

ket masukatan nga awan pakpakaammo

signs /sins/ n pl of sign karatula

Sunday /sūn'dā/ n Domingo

thru /thrū/ prep babaen ti

transit company - kompania dagiti lugaan

via /vī'ə/ prep pagnaan nga agpapan ti

west bound - agpalaud

Miscellaneous Translations

Tr1 (COMPREHENSION)

Basaen dagiti sumaruno a sarita. Lawlawen nga ugesan iti letra dagiti napili a sarita a natarus ken nalinteg a maibatay ti immununa a sarita. Daytoy a pakaitarusan ket saan a mabalin a panangulit iti umuna a sarita.

Tr2 (VOCABULARY)

No adda saanmo nga maawatan a sao kadagiti basbasaem, saanka nga agsardeng nga agbasa tapno agusar iti libro a diksionario, inggana't mapudtuam ti kaipapanan daytoy a sao. Masapul a basaem iti sarita nga yan daytoy a sao, kalpasanna, basaem ti sibubukel a sarita. Masansan a maawatan ti kaipapanan ti sao nga saanmo a masapul ti agusar iti diksionario.

Kas pangngarigan, kitaen ti umuna a sarita. Kitaen dagiti sao nga island-wide ken city-wide.

Ita, kitaen dagiti dua a sarita a mahgrugi iti "That is." No makitam daytoy a sao "That is", maamwan nga adda sumaruno a pakailawlawagan ti maysa a banag wenno sarita.

One bus is an island-wide bus. That is, one bus travels between Poi City and Tamarind City.

One bus is a city-wide bus. That is, one bus travels in Tamarind City.

Makitam nga adda maysa a sarita kalpasan ti "That is". Daytoy a sarita ket mangted' iti nayon a pakaammo. No adda makitatayo a that is, maamwan tayo nga adda nayon a pakaammo nga sumaruno a mangtulong iti panangawat tayo iti immununa a sarita. Masansan nga adda dagiti nayon a sarita no adda maysa a narikut a sao tapno maawatan tayo iti kaipapanan daytoy a sao. Isu nga ituloymo iti panagbasam ken saanka nga agusar iti diksionario a mangkita ti kaipapanan ti sao tunggal makakitaka iti saanmo nga maawatan a sao. Padasem a pudtuan ti kaipapanan dagitoy a sasao.

Tr3 (VOCABULARY EXERCISES)

Basaen dagiti sumaruno a sarita. Isurat ti kaipapanan dagiti naugesan a sasao. Saan nga agusar iti diksionario.

Tr4 (VOCABULARY)

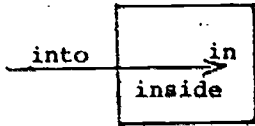
Sapulen dagiti sumaganad a sao nga adda kadagiti salaysay. Basaen dagiti salaysay a pakakitaan kadagitoy a sao. Padasem a pudtuan ken ilawlawag ti kaipapanan dagitoy a sao nga saan nga agusar iti diksionario. Dagiti sarita a pagasaasan ket addaan nayon a pakaammo a mangtulong kenka.

Tr5 (VOCABULARY)

Dandani agpada iti pannakausar dagiti sao a catch ken take kadagiti immununa a sarita. Ti kaipapanan ti to catch a bus ket iti tiempo nga isasardeng iti bus ken ti ilulugan iti maysa a pasahero. Ti kaipapanan ti to take a bus ket iti panagbiahe wenno panaglulan ti bus.

MORE PREPOSITIONS

into - iti uneg ti
through - babaen iti
from - manipud iti ; mangrugi iti
between - iti nagbaetan ; iti nagtengnga

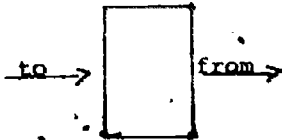
into - mangitudo iti tignay wenno garaw;
no nalpasen daytoy a tignay wenno
garaw, iti maysa nga tao wenno banag
ket addan iti uneg (ti maysa a lugar
wenno banag).

1. She is walking into the bank.
2. He is driving into the city.
3. They moved into an apartment.

through - mangitudo iti tignay wenno garaw
a saan nga agsardeng iti maysa a
lugar.

1. The bus goes through the town. (The bus continues its journey.)
2. He walked through the park. (He continued walking.)
3. The car went through the window.

from - mangitudo iti adayu a tignay wenno
garaw; iti from ket masansan nga
usaren a kadua iti to.

1. Where are you from?
2. I'm from Korea.
3. The bus runs from Poi City to Tamarind City.
4. The letter is from her sister.
5. He traveled from Tamarind City to Poi City.

between

between - mangitudo iti maysa a lugar
iti tiempo wenno lawang (yan).

The bus travels between Poi City and Tamarind City.

Jake's bar is between the bakery and the auto supply company.

Tr7 (More Exercises With Prepositions)

Basaen dagiti sarita. Kitaen dagiti ladawan.
Adda uppat a sarita para iti tunggal maysa a ladawan.
Pilien amin dagiti sarita a mangsalaysay wenno makaibaga
maipanggep ti ladawan.

UNIT VII

THE BANKING BLUES

PREVIEW

Ditoy maikapito a paset iti leksion, adalem dagiti banbanag maipanggep ti panagurnong ken panagusar ti tseke iti bangko. Adalem no kasano ti agdeposito iti kuarta kadagiti bangko wenno kompania a pagutangan. Adalem met no kasano ti mangiruar wenno mangala iti kuarta manipud iti naidulin wenno naurnong a kuarta idia bangko wenno manipud iti kabukbukodam a tseke.

Asaasem met ditoy a paset iti panagbasa kadagiti kasapulán nga urnos ti sasao nga Ingles. Dagitoy nga urnos ti sasao ket kas kadagiti sumaganad:

Subject Randy	+	be-verb is	+	going going	+	to to	+	verb drive.	
Subject He	+	be-verb is	+	going going	+	to to	+	verb trim	the tree.
Subject They	+	be-verb were	+	going going	+	to to	+	verb talk.	

Maawagan dagitoy a pannakaurnos ti sasao iti "going to do".

Note:

subject - banag a saritaen wenno ammirisen
 be-verb - (awan kaiyuluganna iti Ilocano)
 going to - apan ; mapan (ag + pangited-anag (verb)
 e.g. going to + drive = ag + maneho-agmaneho
 verb - pangited-anag

Vocabulary/Phrases

Bank And Savings Forms

accompany /ə-kũm'pə-nē/ v kuyogen ; danggayān ; kaduaen

account number - ,numero iti panagurnongan idiay bangko

acknowledge /ək-nŏl'ij/ v bigbigen ; akuen ; ipudno

activity charge - bayad dagiti nausar a tseke (iti bangko)

coins /kɔins/ n pl of coin kuarta a de-plata ; sinsilyo

counter check - tseke iti bangko nga usaren a mangiruar iti
dulin a kuarta

currency /kũr'ən-sē/ n kuarta ; pirak

deposit /dĩ-pŏz'it/ n ti naurnong ; deposito

deposit to credit of - maideposito wenno maitinnag para ken..

detach /dĩ-täch/ v isina ; ikkaten

endorsement /ĕn-dŏrs'ment/ n panangpirma ; panangbigbig

enter total deposit here - isurat ditoy ti amin a dagup iti
maideposito

for banking entry - para iti bangko laeng

list items on reverse side - isurat wenno ilista dagiti

banbanag dita likudan ti papel

memorandum /mēm'ə-răn'dəm/ n sinuratan wenno surat a
mangipalagip

new balance - ti udi wenno kabarbaro a natidda a kuarta
ti bangko

non-negotiable /nŏn-nĩ-qŏ'shə-bəl/ adj di mabalin nga isukat
wenno ited ti sabali

passbook /päs'bŏŏk/ n libreta iti bangko

pay to the order of ___ - ibayad para ken ni ___

payment /pā'ment/ n bayad

retain /rĩ-tān/ v ibati a kukua

separately /sép'ə-rīt'lē/ adv naisina ; naipusing

show address if changed since last transaction - isurat iti
 numero ti pagtaengan no nabaliwan manipud idi naudi
 a nagibangko
 space for bank use only - law-ang a para usar laeng ti bangko
 stub /stüb/ n ti mabati a murdong iti tseke (wenno tiket)
 transaction /trän-säk'shön/ n panangasikaso ; panangaramid
 maipapan ti panagbangko
 withdraw /wĩth-drô/ v iruar ; ikkaten ti naurng a kuarta
 idiy bangko
 withdrawal /wĩth-drô'al/ n panangiruar iti kuarta manipud ti
 naidulin idiy bangko

Reading 13

acting /äk'tĩng/ n gerund panagarte ; drama
 baggy /bäg'ē/ adj nalawa
 cash a check - mangipasukat iti tseke
 cigar /sĩ-qär/ n tabako
 costume /kös't/y/öm/ n kawwes
 gasps /qäsp/ v 3rd per sing agal-al ; nabannoq
 getting angry - makapungtot ; makaunget
 hobo /hō'bō/ n tao nga awan trabahona ken agalla-alla laeng
 hobby /hōb'ē/ n pagguqustuan nga aramiden
 ideas /ĩ'dē-əs/ n pl of idea dagiti kapanunutan ; balabala
 monther-in-law - katugangan a babai
 planning /plän'ĩng/ n gerund panangiqakat
 play /plā/ n sarsuela ; pabuya
 reaches /rēch'īs/ v 3rd per sing kauten
 rehearsing /rĩ'hũrs'ĩng/ v prp of rehearse agasaas
 relax /rĩ-läks/ v aqinana ; agaliwaksay
 remembers /rĩ-mēm'bōrs/ v 3rd per sing malagip
 replies /rĩ-plīs/ v 3rd per sing sumungbat
 ridiculous /rĩ-dĩk'yə-las/ adj nakaang-angaw ; nakakatkatawa

runs down the street - aqtaray iti kalsada wenno dalan
 rushes /rũsh'is/ v 3rd per sing aqdaras
 shouts /shouts/ v 3rd per sing aqikkis ; aqpukkaw
 signed /sĩnd'/ v pt of sign nagpirma
 smelly /smel'ẽ/ adj naangot
 studies /stũd'ẽs/ v 3rd per sing kitaen a nalaing
 suddenly /sũd'n-lẽ/ adv dimteng a di napakadaan
 surprise /sɔ̃r-prɪz/ v siddaawen
 take (someone) out - awisen a mapan mangnan wenno agbuya iti
 sine

teller /tẽl'ɔ̃r/ n ti aqsupsupli iti bangko
 tonight /tɔ̃-nĩt/ adv ita rabii
 wallet /wɔ̃l'ĩt/ n pitaka
 wearing /wɔ̃r'ĩng/ v prp of wear nakakawwes
 wedding anniversary - anibersario iti kasar
 wig /wĩg/ n pinggol ; pudos ; peluka
 wrinkled /rĩng'kɔ̃ld/ adj aqkaretret ; di napirensa

Reading 14

angry /ãng'grẽ/ adj nakapunqtot ; makaqura
 bakery /bã'kɔ̃-rẽ/ n panaderia
 barber shop - barberia
 choose /chɔ̃ɔ̃z/ v agpili ; pilien
 clean /klẽn/ v dalusan
 daughter /dɔ̃'tɔ̃r/ n anak a babai
 garage /qɔ̃rãzh/ n garahe iti luga
 (to) go fishing - apan aqkalap
 haircut /hãr'kũt/ n gũkis
 jar, jar/ n harra ; botelya
 mainland /mãn-lãnd/ n dakkal a bagi ti daga
 mango tree - kayo iti mangga
 (be) married - aqasawa ; mangasawa

never /nĕv'ər/ adv ni kaanoman

owned /ōnd/ v pt of own kukua

(be) retired - nagsardeng ti saad ; saanen nga agtrabtrabaho
run (the bakery) - asikasuen (ti panaderia)

sit /sīt/ v agtugaw

son /sŏn/ n anak a lafaki

think /thĩngk/ v agpanunut

trim /trĩm/ v pukisan ; gettengan

write /rīt/ v agsurat

Reading 14A

arrest /ə-rĕst/ v tiliwen ; ikabil ti imatang

Board of Health - Taripnong ti Salun-at

dad /dăd/ n informal tata ; tatang

faucets /fə'sīts/ n pl of faucet gripo

fix /fĩks/ v tarimaanen ; simpaen ; urnosen

glare /glâr/ v mingmingan ; mulaqatan

good grief - (maysa a pagsasarita)

mom /mŏm/ n informal nanang ; nana ; inang

original owner - ti damo wenno immuna nga akinkukua

rain check - tiket a mabalin nga usaren ti sabali nga aldaw

retired /rĭ-tĭrd/ v pt of retire nagsardengen nga agtrabaho

sold /sŏld/ v pt of sell inlako ; nailako

tomorrow /tə-mŏr'ŏ/ adv inton biqat wenno agsapa

wanna come? (want to come?) - kayatmo ti umay (sumurot)?

Miscellaneous Translations

Tr1 (BANK AND SAVINGS FORMS)

Asaasen a suratan dagiti pormas nga adda kadagiti sumaganad a panid. Kasapulán unay dagiti sasao a sumaganad. Makitam ken mabasam dagitoy a sasao kadagiti tseke ken pormas iti bangko.

Tr2 (Balancing a Checkbook)

Sungbatan ken suratan iti pormas nga adda iti sumaruno a panid. Usaren dagiti nailista nga impormasyon a nailista dita baba.

UNIT VIII

THE BIG CRUNCH

PREVIEW

Iti maikawalo a paset ket naglaon kadaqiti banbanag maipanggep iti aksidente dagiti lugan ken iti panagtarimaan kadaqitoy. Adalem ditoy a paset no kasano nga pattan ken ammuen iti pateg ti panagpatarimaan kadaqiti nadadael a kotse. Adalem dagiti naisangsangayan a sasao a kasapulan a mangsungbat iti pormas nga usaren nga agpatarimaan ti lugan. .

Adalem met no kasano ti agbagkat ken agiyalis kadaqiti nadagsen a banbanag a saanmo a mapasakitan ti bagim. Iti panagtrabaho nga agtarimaan kadaqiti luglugan, mabalin a masapul nga agbagkatka kadaqiti nadagsen a banbanag. Ket kasapulan unay nga ammom iti husto a panagbagkat kadaqiti nadagsen a banbanag.

Ditoy maikawalo a paset ket maadalmo met dagiti Ingles a nagnagan dagiti nadumaduma a linea ken korte dagiti banbanag. Daytoy nga impormasyon ket makatulong kenka nga agbasa kadaqiti bilbilin wenno panangiturong.

Vocabulary/Phrases

Reading 15

badly /bād'lē/ adv nakaro unay (ti panakadadaelna)

bent /bēnt/ adj nakil-lo ; saan a nalinteg

brakes /brāks/ n pl of brake preno (pangpasardeng iti lugan)

broken /brōk'ən/ adj nadadael ; naburak

bumper /būmp'ər/ n salaknib ti auto

cannery /kān'ər-ē/ n pagilataan kadagiti makmakan

carrying /kār'ē'ing/ v prp of carry agaw-awit

checked /chēkd'/ v pt of check kinita

damaged /dāmij/ v passive nadadael

dent /dēnt/ n kuppit ; lennek

fields /fēlds/ n pl of field taltalon

filled out - suratan a sungbatan

fixing /fiks'ing/ n gerund panagtarimaan

frightened /frīt'nd/ adj nabutbutngan

got out (of his car) - dimsaag wenno rimnuar manipud iti auto

hit /hīt/ v dumungpar

hurt /hūrt/ adj masaktan ; madunor

labor /lāb'ər/ n aramid ; trabaho

miles /mīls/ n pl of mile milya

paint /pānt/ n pinta

parts /pārts/ n pl of part paspaset (dagiti lugan)

per hour /pūr our/ ti tunggal maysa nga oras

pulled out in front (of him) - (nagmaneho) a pimmasango

rear quarter panel - ti akinlikud a paset ti bagi wenno

balangkas iti lugan

repair bid form - pormas a pakaisuratan dagiti pateg ti

panagpatarimaan kadagiti dadael ti lugan

road /rōd/ n kalsada ; dalan

slammed (on the brakes) - binadekkan iti preno a napigsa

speed limit - naitudo a pagpatinggaan a panagtaray iti lugan
 suddenly /sūd'n'lē/ adv di-napakadaan
 taillights /tāl'lights/ n pl of taillight dagiti akinlikud a
 silaw ti lugan
 truck /trūk/ n bagon ; lugan
 turned /tūrnd/ v pt nagsikko
 unfortunately /ūn'fōr'chə-nīt'lē/ adv awanan gasat ; malas
 visit /vīz'īt/ v. sumarungkar ; bumisita

Reading 15A

all of a sudden - iti di-napakpakadaan a tiempo
 along /ə-lōng/ adv (agpatuloy) a yan
 arrived /ə-rīvd/ v pt simmangpet ; dimteng
 attention /ə-tēn'shən/ n panangasikaso ; imatang
 avoid /ə-void/ v liklikan ; lisian
 charged /chārd/ v pt dinawatan iti bayad ; pinagbayad
 enjoying /ēn-joi'ing/ v prp agragragsak ; agay-ayat
 enough /ī-nūf/ adj makdanay
 entire /ēn-tīr/ adj amin ; dagup
 estimate /ēs'tē-māt/ n patta-patta ; pugto
 huge /hyūj/ adj dakkel
 immediately /ī-mē'dē-īt'lē/ adv dagus ; itan
 later /lāt'ər/ adj comp of late naladladaw ngem
 off hours - ti oras a saan a panagtrabaho wenno saan a
 panaglukat iti kompania
 on his way - agpapan idia, sadiay ; adda iti dalan
 out of shape - awan iti pormana ; nadadael
 (not) paying too much attention - saan nga agasasikaso wenno
 agimimatang
 provided /prə'vīd'īd/ v pt naited ; naisagana
 rear end - iti likudan

replaced /rɪˈplæsd/ v passive sukatan ; baliwan
 scene /sɛn/ n buya ; ladladawan
 shattered /ʃætˈɔrd/ adj naburak ; nadadael
 shook-up - nabutbutngan ; napabutngan
 slight /slɪt/ adj agpagapaman
 stretch of road - kaatiddag ti kalsada
 swerved /swɜrvd/ v pt nagsikko a lumiklik
 tires /tɪrz/ n pl of tire ligay ; goma
 total /tɒtˈl/ n dagup ; pakadagupan
 twisted /twɪstˈɪd/ adj nakil-lo ; natiritir
 unhurt /ʊnˈhɜrt/ adj saan a nasakitan wenno nadunor
 view /vyʊ/ n buya

Timely Tips On Health And Safety-Operation Lift

apart /əˈpɑrt/ adj agaddayu
 apply /əˈplɪ/ v ipakat
 arching /ˈɑrchˈɪŋ/ n agkubbo
 arms /ɑrms/ n pl of arm takkiag ; braso
 basic rules - dagiti kangrunaan nga annuroten
 bend /bænd/ v agrukbab ; agkubbo
 beside /biˈsɪd/ prep ti abay
 body alignment - panangintar iti bagi
 boxes /bɒksˈɪs/ n pl of box kårton ; palko
 briefcases /brɛfˈkeɪsˈɪs/ n pl of briefcase bassit a maleta
 bundle /bʌndˈl/ n tampong ; bungon
 center weight - ti akintengnga wenno balanse iti bagi
 centered /sɛntˈɔrd/ adj naipatengnga
 chock-full - napnò unay
 close to - asideg iti
 closet /klɒzˈɪt/ n bassit a siled a pagidulinan ti kawkawes

equally-balanced burdens - agpada a padagsen ti agsumbangir

a takkiag a panagbagkat wenno panagawit

erect /i-rékt/ adj nalinteg ; natakder

forward /fór'wórd/ adj agpasango ; pumasango

(to) get off the ground - agbagkat ti maysa a banag manipud

iti daga wenno suelo

gradually /gräj'ôô-ôl'ê/ adv. saggabassit

grasp /gräsp/ v iggaman ; petpetan

handle /händ'1/ v kabaelan nga aramiden wenno bagkaten

heave to ho - bagkaten ; itag-ay ; ipangato

hints /hĩnts/ n pl of hint bilbilin a pangiturong

hips /hĩps/ n pl of hip pading-pading ; patong

in line with - nailinya wenno nakaintar iti

knees /nēs/ n pl of knee tumeng

legs /lēgs/ n pl of leg gurong

lift /lĩft/ v itag-ay ; ipangato ; bagkaten

maintain /mān-tān/ v tenglen

objects /ôb'jĩkts/ n pl of object banbanag

opposite /ôp'ô-zĩt/ adj kasupadi ; kasungani

plan /plān/ n gakat ; panggep

possible /pôs'ô-bəl/ adj mabalin

prevents /prĩ-vēnts/ v 3rd per sing salakniban ; lappedan

pull /pũl/ v guyoden ; dutduten

puts you flat on your back - mapaiddaka ; matumbaka

raising /rāz'ĩng/ n gerund panangitag-ay ; panangi-ngato

require /rĩ-kwĩr/ v makasapul

shelf /shēlf/ n estante

shift /shĩft/ v iyalis

shopping bags - supot a pagikabilan ti ginatgatang

side /sĩd/ n sikigan ; diana

spine /spĩn/ n duri ; ti tulang ti bukot

straight /strāt/ adj nalinteg
 straightening /strāt'n'īng/ n pananglinteg
 strain /strān/ n napigsa a kabaelan ; panangpilit ti bagi
 suitcases /sōōt'kās'īs/ n pl of suitcase maleta
 tactics /tāk'tīks/ n pl of tactic wagas
 things /thīngs/ n pl of thing banbanag
 tip you off your toes - matumba
 upper body - ti akinngato a paset ti bagi
 upwards /ūp'wōrdz/ adv agpangato
 waist /wāst/ n siket ; sibet
 weigh /wē/ n dagsen ; kadagsen

Miscellaneous Translations

Tr1 (FILLING OUT A REPAIR BID FORM)

Directions: Sungbatan iti pormas nga usaren nga agpatarimaan iti lugan dita sumaruno a panid nga agusar kadagiti impormasyon nga adda iti salaysay nga, "Getting A Car Repaired".

Tr2 (FILLING OUT A REPAIR BID FORM)

Directions: Sungbatan iti pormas nga usaren nga agpatarimaan iti lugan dita sumaruno a panid nga agusar kadagiti impormasyon nga adda iti salaysay nga, "Getting A Car Repaired".

Tr3 (COMPREHENSION)

Agusar iti banag nga adda iti uneg iti klase wenno mangitugot ti sumagmamano a banag manipud ti balay. Tungpalen dagiti bilbilin nga adda iti babasaen maipanggep iti panagbagkat, panangawit, ken panangiduron kadagiti banbanag.

Tr4 (COMPREHENSION LINES AND SHAPES)

WORD PUZZLE

Sapulen dagiti komplate a sao nga adda iti kuadrado. Dagito a sasao ket mabalin nga agpabpababa wenno agpangpangato. Saanmo a padasen a sapulen dagiti sasao nga saan a naglinteg ti panakaurnosda. Lawlawen nga ugesan dagiti masapulam a sasao. Sapulen dagiti sasao nga inadarmo kadagiti napalabas a leksion kas dagiti, to, in, from ken between.

UNIT IX

"THE NUMBER IS IN YOUR DIRECTORY"

PREVIEW

Ditoy maikasiam a paset, mangaramidka iti maysa nga listaan dagiti numero ti telepono para iti Isla a Mahimahi. Bayat iti panangaramidmo ti daytoy a listaan, asaasem dagiti sumaganad a kinalaing:

1. Panangurnos kadagiti sasao iti urnos nga abesedario.
2. Panangbigbig kadagiti umuna, akintengnga, ken maudi a nagan.
3. Panangbigbig kadagiti naipaababa a sasao nga adda iti listaan dagiti numero ti telepono.
4. Panangbigbig kadagiti numero iti telepono ken panangawat kadagiti gandat dagitoy.

No malpasmon daytoy a leksion, masapul a kabaelam nga usaren a nalaing dayta kabukbukodan a listaan (telephone directory). Iti panangurnos kadagiti sasao ket masapul a makatulong kenka kadagiti sabali pay nga araramid a dagiti sasao ket kasapulan a maurnos. Kas pangngarigan, masapul a kabaelam nga usaren a nadardaras iti diksionario nga Ingles, ken kabaelam iti agurnos kadagiti pappapel kalpasan iti panangkumpletom kadaytoy a paset.

Maadalmo met ditoy a paset dagiti adu a sasao nga Ingles para iti kakabagyan, ken basaem dagiti ababa a salaysay maipanggep kadagiti pamilia nga Amerikano...

NOTE: Masapul a maawatam no kasano iti mangurnos kadagiti sasao sakbay nga agpatuloyka dita maikasangpulo a paset. Dita maikasangpulo a paset, mapanka agadal idiay pagbasaan ti libro (library). Maduktalam nga iti panangawatmo iti panangurnos kadagiti sasao ket agbalin met a nalaklaka iti panangaramatmo iti pagbasaan.

Vocabulary/Phrases

Make A Telephone Directory

alphabet /äl'fə-bět/ n abesedario

alphabetical order - pannaakurnos a kas urnos ti abesedario

alphabetizing /äl'fə-bě'tiz'ing/ v prp panangurnos a kas

abesedario

answer key - (libro) a pagkitaan kadagiti sungbat dagiti

salsaludsod wenno pagasaasan

begin /bī-gīn/ v mangruqi ; irugi ; mangipunganay

choose /chōōz/ v agpili ; pilyen

committee /kə-mīt'ē/ n tinong ; pagtitinongan

directly below - sumarsaruno a dagus

divide /dī-vīd' / v agbibingay ; aglalasin

exchange /eks'chān/ n numero iti telepono

follows /fōl'ōs' / v 3rd per sing sumarsaruno ; sumaganad

husband /hūz'bənd/ n asawa a lalaki

initials /ī'nīsh'əls/ n pl of initial dagiti umuna a letra
ti nagan

(is) listed under - nalista (iti babaen' ti)

lives /līvz/ v 3rd per sing agtaeng ; agyan

make-up /māk-ūp/ v mangaramid ; agaramid

middle names - dagiti akintengnga a nagan

paid /pād/ v pt nagbayad

shops /shōps/ n pl of shop tiendaan

teams /tēms/ n pl of team timpuyog ; bunggoy ; grupo

telephone directory - listaan dagiti numero ti telepono

text /tēkst/ n libro ; pagbasaan (nga adalen)

Miscellaneous Translations

Tr1 (MAKE A TELEPHONE DIRECTORY)

2. Iti laeng nagan ti asawa a lalaki (wenno ama) iti maikabil iti listaan dagiti numero ti telepono no agkakabbalay iti maysa a pamilya.

Maysa laeng iti teleponoda Jim Johnson ken Victoriano Cruz idia balayda (kitaen iti listaan kadaqiti panid 215-17), ngem kayatda a mailista ti naganda a dua iti listaan dagiti numero ti telepono. Nagbayadda iti nasurok a \$2.00 iti kompania ti telepono ken nailista ti naganda a dua.

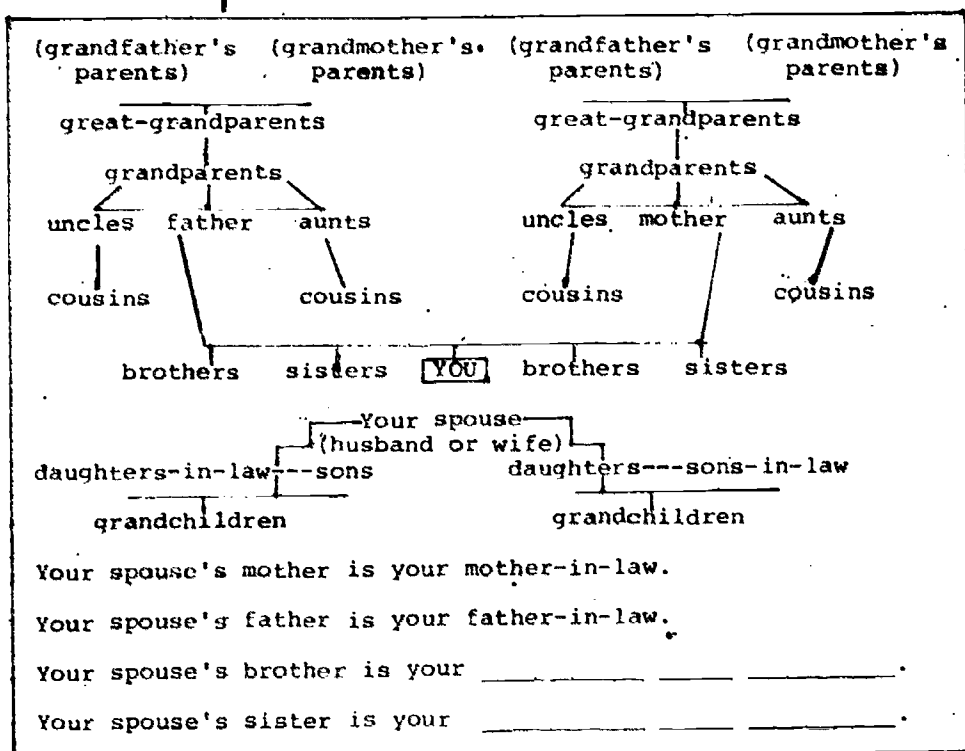
Dagiti doktor nga adda MD kalpasan ti naganda ket nailista iti numero ti opisina sakbay ti numero iti pagtaenganda (balay). (Kitaen dagiti pangngarigan dita sumaruno a panid.)

Tr2 (CULTURAL EXPLORATION: RELATIVES)

Adda manmano a sao nga Ingles para iti kabagyan. Iti sumaruno a chart ket mangiladawan kadaqiti kadawyan a sao nga Ingles para kadaqiti kabagyan.

Kitaen ti sao nga you (sika) nga adda iti chart. Dagiti sao para iti tunggal maysa a tao nga adda dita chart ket mangipakita iti nagkabagyananyo ti dayta nga tao. Kas pangngarigan, ti kabsat ti inam ket uncle (uliteg). Agparang daytoy a sao (uncle) gapu ta isu daytoy ti sao a mangiladawan ti panakikabagyanna kenka. Ken, dagiti grandparents (apong) ket isuda dagiti ama ken ina ti inam. Agparang daytoy a sao gapu ta daytoy ti panakikabagyanna kenka.

(Adda iti chart dita sumaruno a panid.)

AMERICAN FAMILIES

Ditoy Estados Unidos, adu dagiti babassit a pamilia. Masansan a dagiti annak ket umadayuda manipud iti sidong dagiti nagannak tapno mangrugida iti kabukbukodanda a pamilia. Masansan a ti pamilia ket binukel dagiti agassawa ken dagiti annakda. Mabalin met nga agaddayu iti pagtaengan dagitoy bassit a pamilia. Adu met dagiti annak a saanda unay nga amammo dagiti apongda wenno ikit, uliteg ken kasinsinda.

Adda dagiti sumagmamano a pamilia a kabbalayda dagiti apongda. Ngem masansan nga adda bukodda a balay uray no kalugaranda dagiti annakda.

Ditoy Hawaii, agaasiddeg dagiti pagtaengan dagiti annak ken dagiti nagannak. Ti gapuna daytoy ket iti estado nga Hawaii ket bassit a lugar ken adu dagiti tao nga agayat nga agtaeng ditoy. Ken, adda met napigsa a bileg ti biag maipapan kadagiti tao nga Oriental tapno dagiti tao ket isuda ti akinrebbeng a mangkita ken mangaywan kadagiti nagannak kadakuada. Masansan a dagiti apong ket adda kabukbukodanda a balay. Mabalin met nga agaywanda kadagiti apo no mapan agtrabaho dagiti nagannak.

VOCABULARY

Dagiti sao para kadagiti kabagyan.

your father's parents your mother's parents	=	your grandparents, grandfather & grandmother
your parents	=	your father & mother
your father's brothers your mother's brothers	=	your uncles
your father's sisters your mother's sisters	=	your uncles
your siblings	=	your brothers & sisters
your uncles' children	=	your cousins
your aunts' children	=	your cousins

Sao a pangawag

Usaren dagiti ubbing dagiti sumaganad a sao a pangawag kadaagiti nagannak kadakuada:

father	mother
daddy	mommy
dad	mom
pop	ma
pa, papa	mama

Usaren dagiti sumaganad a sao para kadagiti apong:

grandfather	grandmother
granddad	grandma
granddaddy	tutu (Hawaiian)
grandpa	grandmama

Usaren dagiti sumaganad a sao para kadagiti ikit ken uliteg:

uncle + first name	aunt + first name
Uncle Bob	Aunt Helen

Pasaray usaren iti auntie (ikit) para kadagiti babbai a nataengan nga asideg a gayyem uray saan a kabagyan isuna.

Masansan nga awagan dagiti kasinsin ti umuna a naganda. Dagiti dadduma ket agusar ti pangawag a, cousin (kasinsin) + umuna a nagan; kas iti, Cousin Sarah, Cousin Mike. Ngem masansan nga awagan laeng dagiti kasinsin ti umuna a naganda.

Tr3 (COMPREHENSION)

Pagpadisen iti urnos ti pamilia nga Amerikano ken ti pamilia ti lugar a nakayannakam. Pagsaritaan dita uneg ti klase dagiti pagpadaan ken paggidiatan dagitoy. Iti kadi pangnagan kadagiti kakabagyan ket narikrikut ngem dagiti pangnagan para kadagiti Amerikano? Adu kadi dagiti sabasabali a nagnagan para iti ina ken ama.

UNIT X

ONE FOR THE BOOKS

PREVIEW

Ditoy maikasangapul a paset, adalem dagiti banbanag maipanggep iti panangsapul ken panangusar kadagiti libro. Iti umuna a paset ket maipanggep kadagiti libro a babasaen. Adalem dagiti sao nga Ingles para kadagiti paspaset iti libro. Adalem ken mam-ammom iti maysa a libro sakbay a basaem daytoy.

Dita maikadua a paset iti leksion, mapanka agadal idiay lugar a pagbasaan iti libro (library) ken adalem no kasano nga usaren dagiti adu nga libro ken babasaen a mabalinmo nga aramaten ken kasapulam. No malpasmon daytoy a paset masapul a kabaalam nga aramaten dagitoy sumaganad a banbanag a pakasarakam kadagiti kasapulan nga impormasyon:

1. The Card Catalog
2. Pamphlet Files
3. Reader's Guide to Periodical Literature
4. Picture Files

(Adda kaiyulugan dagitoy dita listaan ti sasao nga adda kadagiti sumaganad a panid.)

NOTE: Ditoy a paset, kasapulan nga awatem no kasano iti panangurnos kadagiti sasao tapno nalaklaka iti panangaramatmo iti lugar a pagbasaan dagiti libro. No masapulmo iti agasaas maipanggep ti panangurnos kadagiti sasao, adalem ti maikasiam a leksion ken aramidem wenno asaasem dagiti araramid nga adda iti leksion maipanggep ti telepono ken listaan dagiti numero ti telepono.

Vocabulary/Phrases

Getting Acquainted With A Textbook

answers /ʌn'sərz/ n pl of answer dagiti sungsungbat
author /ə'thər/ n mannurat ; nangisurat
chapters /çəp'tərs/ n pl of chapter dagiti kapitulo
collect /kə-lekt'/ v tiponen ; alikunkumen
copyright /kɒp'ɪ-rɪt/ n kalintegan iti libro
dots /dɒts/ n pl of dot dagiti tulnek
editor /əd'ɪ-tər/ n mannarawidwid ti warnakan
figures /fɪg'yərs/ n pl of figure dagiti ladawan
get acquainted with - makiam-ammo ; maam-ammo
glossary /glɒs'ə-rē/ n nakatiponan dagiti nailawlawag a sao
headings /hed'ɪŋs/ n pl of heading dagiti pangrugian ; paulo
index /ɪn'deks/ n mangitudo ti pagkitaan
information /ɪn'fər-mə'shən/ n pakaammo ; pakdaar ; impormasyon
interesting /ɪn'trɪst'ɪŋ/ adj makaay-ayo
italics /i-tāl'iks/ n pl of italic dagiti naisurat ti sabali
nga letra
look through - kitaen manipud kadagiti..
marked /mɑrkd'/ v passive namarkaan
numbered /nʌm'bərd'/ v passive naikkan iti numero
once /wʌns/ adv maminsan laeng
page number - numero iti panid (dagiti libro)
poem /pō'ēm/ n daniw
poetry /pō'ī-trē/ n dandaniw
preface /prē'fɪs/ n pangirugi iti sinuratan
printed /prɪnt'id/ v passive naimprenta
printing dates - dagiti pettita a panakaimprenta
published /pʌb'lɪʃhd'/ v passive naisaknap ; naiwarnak
publisher /pʌb'lɪʃh'ər/ n ti agisaknap ; agiwarnak

recognize /rĕk-əg'nīz/ v mabigbig ; ammuen
 review /rī-vyōō/ v panangasaas ; panangammiris
 self-check test - panangasaas (eksamen) iti bagi
 table of contents - iti mangitudo kadagiti pagkitaan kadagiti
 linaon iti libro
 textbook /tĕkst'bōōk/ n libro a pagbasaan ken pagadalan
 thumb through - ukraden dagiti panid ti libro babaen ti
 ramramay
 title /tīt'l/ n titulo ; paulo
 underlined /ūn'dər-līnd/ v passive naugesan ; nalinyaan
 up-to-date /ūp-tə-dāt/ adj kankanayon nga apag-isu ti
 pettiana ; di maladaw
 useful /yōōz'fūl/ adj masapul ; adu't pakasapulanna wenno
 pakaaramatanna
 written /rīt'n/ v passive naisurat
 wrote /rōt/ v pt of write insurat ; naisurat

Using The Library

articles /ār'tī-kəls/ n pl of article , banbanag a naisurat ;
 artikulo
 available /ə-vā'lə-bəl/ adj mabalin a gun-oden ; mabalin a
 maawat
 aware of - siaalibtag ; sisisiput
 borrow /bōr'ō/ v buloden ; bumulod
 bound /bound/ v passive of bind naakkuban wenno nagtitipon
 kas iti libro
 card catalog - katalogo dagiti kard
 college /kōl'ĭj/ n kolehio
 copies /kōp'ēs/ n pl of copy dagiti kopya
 film strips - dagiti pelikula
 imaginable /ī-māj'ə-nə-bəl/ adj mabalin a patta-pattaen

interested /ɪn'trɪst'ɪd/ adj mangayangay ; maayayo
 librarian /lɪ-brɛr'ē-ən/ n agimaton ti nakaipenpenan dagiti libro
 library /lɪ-brɛr'ē/ n penpen dagiti libro ; lugar a pagbasaan ken pagadalan
 magazines /mæg'ə-zēns/ n pl of magazine dagiti warnakan ti sapasap a babasaen
 material /mə-tɪr'ē-əl/ n aruaten
 microfilm /mɪ'krə-fɪlm'/ n dagiti kababassitan a pelikula
 movies /moo'vez/ n pl of movie dagiti sine wenno pelikula
 newspaper /n/y/ooz'pā'pər/ n warnakan ; diaryo
 pamphlets /pəm'flɪts/ n pl of pamphlet dagiti naingpis ken ababa a babasaen
 pamphlet file - urnos dagiti babasaen a naingpis ken ababa
 Periodical Literature - dagiti babasaen wenno warnakan
 public /pʊb'ɪk/ adj maipapan ti pagilian
 puppet show - dagiti pabuya a babassit a munieka (sinan-tao)
 Reader's Guide - ti mangiturong kadayiti agbasa
 records /rɛk'ɔrdz/ n pl of record dagiti plaka
 reference /rɛf'ər-əns/ n reperensia ; pagkitaan ken pangpanekneknan
 shelves /shɛlvz/ n pl of shelf dagiti estante
 specially trained people - dagiti tao nga ~~adda~~ naisangsangayan a nagsanayan wenno kinalaingda
 subject /sʊb'jɛkt/ n topiko ; banag nga ammirisen
 take place - sukatan ; sublatan
 topic /tɒp'ɪk/ n topiko ; banag nga ammirisen wenno saritaen
 university /yoo'nə-vûr'sə-tē/ n unibersidad ; kangatuan a pagadalan
 videotapes /vɪd'ē-ō'tāps/ n pl of videotape dagiti pelikula

Miscellaneous Translations

Tr1 (COMPREHENSION)

20. Basaen dagiti sumarsaruno a listaan. Basaen iti listaan nga addaan numero nga (1-8). Basaen iti listaan nga addaan letrana nga (a-o). Iparis dagiti paset ti libro nga adda iti kahawan ken dagiti pakpakaamo (impormasyon) nga adda iti katigid. Naaramidden iti umuna nga bilang a pagkitaam.

Tr2 (VOCABULARY)

Ilawlawag ti kaipapanaan dagiti sumarsaruno a sao. Naited dagiti pangngarigan a sarita para ti tunggal sao. Mabalin a kayatmo nga asaasen nga isurat dagiti sabali a pangngarigan.

UNIT XI

HELP WANTED MALE & FEMALE

PREVIEW

Maadalmo ditoy maikasangapulo ket maysa a paset no kasano iti agsapul wenno agbirok iti pagsaadan ken no kasano iti agsagana a mapan makisarita ti agit-ited-saad. No malpasmon daytoy a paset, masapul nga ammom no kasano nga aramiden dagiti sumaganad:

1. Suratan iti maysa nga agit-ited-saad nga agkiddaw iti pormas.
2. Mangsungbat kadagiti pormas iti pagsaadan nga awan rirona.
3. Mangurnos ken mangdalimanet kadagiti pappapeles a kasapulam iti panagsapul iti saad.
4. Mangaramid iti surat maipanggep kadagiti nagadalam ken dagiti napalabas a nagsaadam (résumé).
5. Agsagana a mapan makisarita iti agit-ited-saad.
6. Agusar iti lugar a pagbasaan, iti warnakan ken iti opisina a pagsapulan iti saad.

Masapul nga addaanka kadagiti sumaganad no malpasmon daytoy a paset:

1. Maysa a pormas (a pangkiddaw iti saad) a nasungbatam nga awan rirona.
2. Maysa nga surat a pangrekomendar.
3. Maysa nga nagan iti tao nga usarem nga agrekomendar kenka.
4. Maysa nga naimakinilya a surat iti nagadalam ken nagsaadam nga awan rirona.

Kasapulan unay dagitoy nga impormasyon nga adda ditoy a paset. Masapul nga idulinmo daytoy a paset iti leksion tapno addanto usarem no agsapulka iti saad kadagiti masangwanan a tiempo.

Vocabulary/Phrases

Application Forms

accurate /āk'yər-īt/ adj awan kurang wenno riro
advertised /ād'w-r-tīz/ passive naiwarnak; naiwaragawaq
applicants /āp'li-kānt/ n pl of applicant ti agdawdawat iti
pagsaadan
application forms - dagiti pormas nga usaren nga agdawat
iti pagsaadan
ask (for a job application) in writing - agsurat nga agdawat
ti pormas nga usaren a pagdawat ti trabaho.
education /ēj'oo-ka'shən/ n ti inadal
employers /ēm-ploi'rs/ n pl of employer dagiti agpatrabaho;
akinkua ti pagtrabahuan
employment /ēm-ploi'm-nt/ n pagsapulan; pagtrabahuan
experience /ēk-spīr'ē-əns/ n kapadasan
interested /īn'trīst'īd/ v pt of interest mangayangay
interviewer /īn'tər-vyoo'ər/ n ti agsaludsod wenno makisarita
messy /mēs'ē/ adj nawara; saan a nalinis
neat /nēt/ adj nadalus ken naurnos
personnel departments - ti benneg iti kompania a pagdawatan
ti saad
sample /sām'pl/ n pangiparang; pagpakpakita
skills /skīls/ n pl of skill dagiti kinalaing
to get to know you - tapno maam-ammoka
training /trān'īng/ n panagsanay; pagsanayan
whoever /hoo-ēv'ər/ pron sino man

Employment Application Forms

ability /ə-bil'ē-tē/ n kabaelan
account /ə-kount/ v ilawlawag iti pangokoman
ages of dependents - tawen dagiti anak ken ti asawa
authorize /ō'th-rīz/ v itdan pannakabalin; pusgan
belief /bī-lēf/ n pammati
beneficial /bēn'ē-fīsh'əl/ adj makapaimbag; makatulong
cause /kōz/ n gapu; punganay
character /kār'īk-tər/ n kababalin; gagangay ti kinatao
choosing /chōoz'īng/ n gerund panangpili

civic organizations - pagkakaduaan dagiti umili
 color eyes - maris dagiti mata
 color hair - maris ti buok
 companies /kúm'pə-nēs/ n pl of company dagiti kompania;
 balay a pagtrabahuan
 conduct /kən-dúkt'/ n kadawyan; ugali
 craft skills - kinalaing kadagiti aramid
 damage /dám'ij/ n dadael
 degree /dí-grē'/ n ti nalpas nga inadal iti kolehio
 discharge /dís-chàrj'/ n panakaikkat (ti saad)
 dismissal /dís-mís'əl/ n pangikkat
 draft classification - ragup wenno numero ti panakayab nga
 agserbi iti hukbo a militar
 driver's license - lisensia nga agmaneho
 failing to pass - saan a makaruar (ti eksamen)
 false statement - ukbod a sarita
 grade completed - grado a nalpas
 hereby /hír-bí'/ adv dito y a/ nga
 in connection with - a maibatay iti
 in emergency notify - ti karkarna a mapasamak pakaammuan ti...
 individuals /ín'də-víjoo-əl/ n pl of individual dagiti tao
 knowledge /nól'ij/ n pannakaammo
 liability /lí'ə-bíl'ə-tē/ n panagsungbat ti nagbasulan
 licensed physician - doktor a lisensiado
 major /mā'jər/ n ti inadal
 married /már'əd/ adj naasawaan
 marital status - kasasaad no naasawaan wenno saan
 material fact - pudno a banbanag
 matters /mā'tərs/ n pl of matter banbanag
 military /míl'ə-tēr'ē/ n hukbo
 national guard a guardia iti pagilian (hukbo)
 nature of work at start /leaving - kita ti trabaho idi mangrugi/
 immalis
 number of dependents - bilang dagiti anak (mairaman ti asawa)
 omission /ə-mísh'ən/ n di-inraman
 opinion /ə-pín'yən/ n kapanunutan
 permanent resident alien - daga sabali a daga nga agnanayon
 nga agtaeng iti sabali nga ili
 personal references - dagiti mangpaneknek iti katataom

physical defects - dagiti kakurangan iti bagi
 physical limitations - dagiti pagpatinggaan a mabalin nga
 aramiden iti bagi
 position desired - ti kayatan a saad wenno ranggo
 professional /prə-fesh'ən-əl/ adj. addaan inadal wenno galad
 qualifications /kwól'-ə-fī-kā'shən/ n pl of qualification dagiti
 galad; adal
 reason for leaving - rason iti lyhalis
 rejection /rī-jēk'shən/ n panangumshi
 release /rī-lēs'/ v wayaan
 reserved /rī-zūrvd'/ adj nailasin
 resulting from - nagbanag iti
 retained /rī-tānd'/ v passive natengnged; naibati
 salary /sāl'-rē/ n sueldo; tangdan
 school activities - dagiti aramid iti eskuela
 separated /sēp'-ə-rāt'īd/ v pt of separated naisina; nailasin
 shorthand speed - kapardas ti panagsurat iti ababa
 signing /sin'īng/ n gerund panagpirma
 single /sīng'gəl/ adj maymaysa; awan asawana
 solicit /sə-līs'īt/ v agkiddaw; agdawat
 spouse /spous'/ n asawa
 state /stāt'/ v saritaen
 start with last position - mangrugi ti kaudian a saad wenno
 trabaho
 submit /səb'mīt/ v agrukbab
 sufficient /sə-fīsh'ənt/ adj makaanay
 technical /tēk'nī-kəl/ adj tekniko
 typing speed - kapardas ti panagmakinilia
 trade skills - kinalaing ti pagaramidan
 unemployed /ūn-ēm'plɔɪd/ adj awanan pagsaadan
 upon request - iti panangkiddaw
 U.S. citizen - ti umili iti Estados Unidos
 veteran /vēt'ər-ən/ n beterano
 whatsoever /hwət'sō-ēv'ər/ pron uray ania man
 widowed /wīd'ōd'/ adj nabalo

Your Job File

accomplishments /ə-kōm'plīsh-mənt/ n pl of accomplishment

dagiti naaramid wenno naturpos
 ads (advertisements) /'ads/ n pl of ad dagiti pablaak; pakdaar
 apply /ə-plɪ/, v agkiddaw
 assignment /ə-sɪn'mənt/ n naitudo nga aramiden
 awards /ə-wɔːrds/ n pl of award dagiti gunguna
 carelessness /kɑː'lɛs-nɛs/ n panagtagubaya
 certificates /sə-r'tɪf'ɪ-kɪt/ n pl of certificate dagiti
 mangpaneknek ti kababalin wenno kinataom
 chronological /krɒn'ə-lɔʒ'ɪ-kəl/ adj naurnos iti
 pannakapasamakna
 church /ˈtʃɜːrʃ/ n simbaan
 citizenship /sɪt'ɪ-zən-shɪp/ n iti legal nga ilik iti maysa
 a tao
 clearly /klɪə'li/ adv nalawag
 committee /kə-mɪt'ɪ/ n tinong
 compare /kəm-paɪ/ v ipadis
 confidential /kɒn'fɪ-dən-ʃəl/ adj ilimed
 copy /kɒp'e/ n tulad; kopya
 courses /kɔːrs'ɪs/ n pl of course dagiti kurso nga adalen
 debating society - timpuyog ti panagsalisal wenno
 panagsinnupiat
 diplomas /dɪ-plɒ'məs/ n pl of diploma dagiti diploma
 duplicated /dʌp'lɪ-kə'tɪd/ v passive natulad; nakopia
 errors /ɛr'ə/ n pl of error dagiti riro
 even though - uray no
 file /fɪl/ n urnos ti pappapel
 follow /fɒl'ɒ/ v surotan
 fund drive - panagkampania ti panagurnong iti maisagut a kuarta
 future employer - ti sumaruno nga agikabil ti saad wenno ti
 agpatrabaho
 honors /ɒn'ərs/ n pl of honor dagiti gun-guna a pakaidaydayawan
 how well you work - kasanò ti kalaingmo nga agtrabaho
 incoming patients - dagiti pasiente nga aw-awaten ti klinika
 wenno ospital
 indicate /ɪn'dɪ-kæt/ v itudo; ipasimudaag
 instructions /ɪn-strʊk'shəns/ n pl of instruction dagiti
 bilbilin wenno panangiturong
 job application - ti usaren nga agkiddaw wenno agsapul ti
 pagsaadan

job file - urnos ti pappapel maipapan ti trabaho wenna saad
 job title- nagan iti saad wenna trabaho
 leave out - saan nga itipon; baybay-an
 led /léd/ v pt pp of lead intarong
 letter of recommendation - surat a pagrekomendar
 margins /már'jəns/ n pl of margin dagiti lawang iti agsumbangir
 nga igid ti papel
 meet face-to-face - kasinnarak
 mistakes /mí-stáks'/ n pl of mistake dagiti riro
 neatly /nēt'lē/ adv nadalus ken naurnos
 none /nūn/ n awan
 order /ór'dər/ n urnos
 organized /ór'gə-nízd'/ v passive naurnos
 original /ə-ríj'əl/ adj kaunaan; kabaruan
 perfect /púr'fekt/ adj naan-anay; awan pagkurkuranganna
 perhaps /pər-həps'/ adv nalabit
 photo offset printing - maysa a kita ti panangimprenta
 potential /pə-tén'shəl/ adj mabalin a sumaruno nga...
 priest /prēst/ n padi
 print /prínt/ v agideppel; agimprenta
 printing company - Kompania a pagimprentaan
 proofread /prúf'rēd'/ v basaen tapno maammuan dagiti riro
 received /rī-sēvd'/ v passive naawat
 relatives /rēl'ə-tívs/ n pl of relative dagiti kabagian
 resume /rēz'ə-mā'/ n ababa a surat maipanggep ti adal ken
 sanay iti trabaho
 reverse /rī-vúrs'/ adj balikad
 review /rī-vyúv'/ v asaasen; ammirisen
 rewrite /rē-rīt'/ v isurat manen
 science /sī'əns/ n siensia
 space /spās/ n lawang
 specialized /spēsh'ə-lízd'/ v passive nangipangpangruna
 spelling /spél'íng/ n gerund panangisao kadagiti letra ti sao
 stationary store - tiendaan kadagiti aramaten ti opisina
 Suicide Crisis Center - pagawatan kadagiti tao a kayat a
 mangpapatay ti bagida
 summary /sum'ə-rē/ n nakaputokan
 temple /tém'pəl/ n templo; simbaan

translator /trāns-lstɔr/ n para iyulog (iti sabali a pagsasao)
 type /tɪp/ v imakinilia
 unless /ʊn'les/ conj malaksid
 up-to-date - kankanayon nga apagisu
 vocational/vɔ-kə'shən'ɔl/ adj ti aramid
 volunteer work - agaramid nga itukonna ti bagina
 wide /wɪd/ adj nalawa
 worked closely with - agdanggay nga agtrabaho
 working life - panawen iti biag a mangmangged wenno agtrabaho
 xerox copy --kopia (a naaramid ti makina a "xerox")
 xerox machines - dagiti makina nga agaramid dagiti kopia

Tips For A Successful Interview

allow /ə-lou/ v ipalubos
 aloha shirt - kamiseta
 appropriate /ə-prō'prē-ɪt/ adj maitutop; maibagay
 articles /ɑr'tɪ-kəls/ n pl of article banbanag a naisurat
 as much as you can - ti kabaalam nga aramiden
 bilingualism /bi-lɪŋ'gwɔ'liːz'ɒm/ n dua ti pagsasao
 bright /brɪt/ adj narangrang
 building /bɪl'dɪŋ/ n patakder
 casually /kəzə'ʊəl-ɪ'le/adv gagangay
 chew /chōo/ v ngalingalen
 cigarette /sɪg'ə-rēt/ n sigarilyo
 collect your thoughts - alikumkumen ti kapanunutan
 comb /kōm/ v sagaysayen
 comfortably /kūm'fər-tə-blɪ/adv nanam-ay
 conservatively /kən-sər've-tɪv'le/adv saan unay a moderno
 costume jewelry - saan a pudno nga alahas
 dark /dɑrk/ adj nangisit (a maris)
 discuss /dɪs-kūs/ v paglilinnawagan
 dress /drēs/ v agkawes
 dress shirt - kamiseta
 edge /ej/ n igid
 elaborate hairdos - dagiti napalalot' pintas a pamakaurnos
 ti buok
 emphasize /em'f-sɪz/ v ipapigsa wenno iyunay-unay

enthusiastic /'en-thoo'zé-áz'tík/ adj nangayangay

except /'ek-səpt'/ conj malaksid

financial district - purok dagiti lugar a pagsaadan kas kadagiti bangko

find out ammuen

floor /flôr/ n suelo

freshly shaved - kabarbarbas

future plans - dagiti pangpanggepen nga aramiden wenno plano

generally /jēn'·r·l'ē/ adv sapasap

greet /qrēt/ v kaplaawan

gum /gum/ n kendi a kasla goma

heavy make-up - napuskol ti pulbos wenno pagpapintas iti rupa

hire /hīr/ v awaten ti saad

impression /im-prēsh'ən/ n kapanunutan a pagarup

in case - kas pangngarigan

issues /'ish'ōz/ n pl of issue kopia dagiti warnakan

lap /lāp/ n saklot

local newspaper - warnakan iti uneg la ti purok

long sleeved - atiddag a manggas

match /māch/ v ipadis

may mean the difference - mabalin a sabali ti kaipapananna

miniskirts /mīn'·s-kūrts/ n pl of miniskirt nakiting unay a palda

muumuus /moo-mōōs/ n Hawaiian word kawwes ti babbai

nervous /nūr'v·s/ adj agnerbios

offers /ō'f·rs/ v 3rd per sing idiaya

pair of slacks - pantalón

part-time work - saad a saan a walo nga oras

party clothes - kawwes a para palaya

positive points - dagiti nasayaat a banbanag (maipanggep ti maysa a tao)

project /prōj'ēkt/ n proyekto

public library - pagbasaan dagiti umili

purse /purs/ n petaka

revealing blouse - masarsarang

sales position - saad iti panaglako

shades /shāds'/ n pl of shade dagiti maris

short sleeved - ababa a manggas

signal /sig'nəl/ n pagilasinan
 socks /sɒks/ n pl of sock dagiti medias
 smoke /smɒk/ v agsiqarilyo
 sports jacket - tsaketa
 still /stɪl/ adj natalna
 strong cologne (perfume) - napigsa (ti angotna) a bangbanglo
 successful /sək-sɛs'fʊl/ adj nagballigi
 suit /su:t/ n terno
 tailored pants naipadait a pantalon
 tie your hair back - punggosen ti buok
 tight /tɪt/ adj nairut
 tips /tɪps/ n pl of tip dagiti sao a pana-magannad
 traffic jam - nakaro a trapiko
 travel time - oras ti panagbiahe
 up-to-date suit - saan a kadaanan a terno
 wear /wɛər/ v agusar; agikabil
 whether---or not - no---wenno saan
 working conditions - kasasaad iti panagtrabaho
 visit /vɪz'ɪt/ v sumarungkar
 worn /wɔːrn/ v pp of wear inkawwes

Where To Look For A Job

actively look for a job - kankanayon nga agsapsapul iti trabaho
 advantage /əd-vən'tɪʃ/ n gundaway; pagimimbagan
 advertiser /əd'ver-tɪz' r/ n ti agiwarwarnak
 advertising /əd'ver-tɪz'ɪŋ/ v prp agiwarwarnak
 agencies /əj-n-sɛs/ n pl of agency dagiti pagawatan wenno
 agensia
 attorney /ə-tʊr'ne/ n abogado
 besides /bɪ-sɪdz/ adv malaksid
 bilingual program - proyekto a mangpanggep kadagiti addaan
 dua a kita ti pagsasao
 bilingual aides - dagiti katulongan a makasao iti dua a kita
 ti pagsasao
 chamber of commerce - taripnong dagiti tao a mangpatpataray
 kadagiti pagsapulian wenno pangngedan
 classified /klæs'ə-fɪd/ v passive used as an adj napagtitipton;
 nadasigdasig

community /kə-myoo'ne-tē/ n purok; nagtatagipnongan kas mayssa
 nga tili
 compete /kəm-pet/ v makasalisa
 complaints /kəm-plānts/ n pl. of complaint dagiti pulong
 confidence /kən-fə-dəns/ n talek
 contract /kən-trākt/ n katulagan
 criminals /krīm'-nəls/ n pl. of criminal dagiti kriminal
 Department of Labor - Behnag ti Panagtrabaho
 depend on - agtalek ti
 discouraging /dis-kur'ing/ n gerung makapatamay
 districts /dis-trikts/ n pl. of district dagiti purok
 employment office - opisina ti panagtrabaho wenno saad
 exist /eg-zist/ v adda
 expanding /ək-spānd-ing/ v prp of expand sumakdakkel
 falls through - maaramid; aghalliqi
 federal government - gobierno iti Estados Unidos
 fee /fē/ n tangdan
 fields /fīlds/ n pl. of field pagayaman hay-ak
 finances /fi-nāns-is/ n pl. of finance dagiti panaggasto wenno
 kuarta
 full-time position - panagtrabaho iti waga ti walo nga oras
 granted /grānt'ed/ v passive naisagutan
 handbook /hānd'bōok/ n libro a reperensia
 health aides - katulongan maipapan iti salup-at
 hiring /hīr'ing/ n gerung panangawat
 human resources development - bennegeti gobierno a mangbed
 ken tumulong iti panagsapul iti trabaho
 institution /in-sti't-yoo'sh-n/ n bayon; patakan
 issued by - inarakurak ti/mi
 janitorial services - panagserbi iti panagdalus
 job counselors - dagiti mangbagbaga maipanggep iti trabaho
 job hunt - panagsapul ti trabaho
 job market - dagiti pagsaadan wenno pagsapul
 kitchen help - katulongan ti kusina
 labor /lā'bər/ n aramid
 legal /lē-gəl/ adj nainkalintegan
 librarian /lī-brēr'ē-ən/ n aginaton ti nakaipenpenan dagiti
 pagbasaan

licenses /lɪ'ɒns'ɪs/ n pl of license dagiti lisensia

local government - gobierno iti uneg la ti purok

newspaper /n/y/ʊs-pə'pər/ n warnakan

occasionally ɒ-kə'zən'əl-ē/ adv sagpaminsa; no dadduma

occupational outlook - mainanams kadagiti saad

operate /ɒp'ə-rāt/ v papagnaen

opportunities /ɒp'ər-t/y/ɒp'nə-tēs/ n pl of opportunity
dagiti gundaway

ordeal /ɔr-dēl/ n nainget a kapadaan

permits /pər-mɪts/ v 3rd per sing ipalubos

personal details - dagiti banbanag maipapan iti kinataom

placement center - benneq nga agikabil ti pagsaadan

pretend /pri-tend/ v aginkukuna

products /prɒd'ɒkts/ n pl of product dagiti napaadda

provides /prə-vɪds/ v 3rd per sing itden ti kasapulan

publications /pʌb'li-kə'shəns/ n pl of publication dagiti
warnakan

publishes /pʌb'lish-ɪs/ v 3rd per sing agiwarnak

purposes /pʊr'pəs'ɪs/ n pl of purpose dagiti gandat; tarigagay

register /rɛj'ɪ-stər/ v ilista; irehistro

rob /rɒb/ v agtakaw

rushed /rʊʃd/ v pt pp of rush nagdaras

scarce /skɑrs/ adj narigat a sapulen; manmano

services /sɜr'vɪs'ɪs/ n pl of service dagiti panagserbi

sponsored /spɒn'sɔrd/ v passive napaigimaton

state-wide system - ti urnos a para ti amin nga estado

statistics /stə-tɪs'tɪks/ n estadistiko

strangers /stræn'jɜrs/ n pl of stranger dagiti saan nga am-ammo

suggestions /sə'jəs'thəns/ n pl of suggestion dagiti
singasing; wayat

telephone directory - listaan dagiti numero iti telepono

unknown /ʊn'nɒn/ adj saan nga am-ammo

yellow pages - dagiti amariliyo a panid ti direktoryo ti telepono

Miscellaneous Translations

Tri (EMPLOYMENT APPLICATION FORM)

READ CAREFULLY BEFORE SIGNING:

1. Itedko ti-pannakabalin daytoy a kompania a mangkiddaw kadagiti amin a kayatan, a pakpakaammo maipapan iti daytoy a papel a mangkiddaw iti saad agraman kadagiti banbanag a kapanunutan, kababalin, kabaqlan ken ugali, ken ipalubosko met ken kiddawek ti tunggal maysa a tao ken iti balay ti komersio a nainaganan ditoy a papel a mangited kadagiti pakpakaammo. Wayaak dagitoy a tattao ken kompania kadagiti makadadael nga agtaud manipud kadagiti nairakurak a pakpakaammo.
2. Ipalubosko ti bagik iti panangkiddaw ti kompania nga agpaeksamen iti lisensiado a doktor a napili iti kompania ken maawatak a no saanko a mairuar daytoy nga eksamen ket saanak nga agpatuloy ti serbisio iti kompania.
3. Paneknekak a dagiti naglaon a pakpakaammo iti daytoy a papel para ti saad ket pudno ken kompleto iti kapanunutan ken pammati. Maawatak a dagiti uray ania a madi a sarita wenno di-nairaman a pudno a banag ket makaanay a gapuanan ti panakaumsi daytoy a papel wenno panakaikkatko iti saad.

UNIT XII

THE MAHIMAHI REVIEW

PREVIEW

Ditoy maikasangapulo ket dua a paset, adda maysa a proyekto nga usarem nga agbasa, agsurat, agsarita, ken agdengngeg iti Ingles. Masapul a basaem ti dagup a panangiladawan iti daytoy a proyekto sakbayka a mangrugi. Naaramid daytoy a proyekto a mangtulong iti panangsubokmo iti bagim no kasano nga aramiden iti Ingles dagiti sumaganad a banbanag:

1. Agbasa maipanggep iti topiko nga sigud nga amammom.
2. Mangtungpal kadagiti bilbilin maipanggep iti topiko nga sigud nga amammom.
3. Mangipakat kadagiti pagsiriban a naadalmo manipud ditoy a libro tapno maipampusam iti maysa a parikut.
4. Makisarita iti Ingles kadagiti sabali (a tao).
5. Agsurat kadagiti sungbat dagiti saludsod ken agusar kadagiti sungbat iti panagaramid iti mapa iti Ahi City.

Naglaon daytoy a paset kadagiti sungsungbat para ti amin a pagasaasan nga adda ditoy libro nga Reading Right. Masarakam daytoy (answer key) ditoy maudi a paset iti libro.